

Danish Air Show

OPVISNING: Den 22. juni fik op mod 140.000 gæster et indblik i, hvad det danske totalforsvar kan. Piloter fra adskillige lande fyldte luften over Flyvestation Karup med flotte flyveopvisninger, og på jorden var der heftig aktivitet til Danish Air Show 2014. ■

• Side 8-11

Spidsen af en jetjager

PRIS: De fleste har nok hørt udtrykket eller bruger det. Men hvad koster spidsen af en jetjager egentlig? I Forsvarets Materieltjeneste, der køber alt fra støvler til spidser til jetjagere, har man kigget i prislisten. Få svaret i avisen. ■

• Side 16

Tag nu ansvar

UDDANNELSE: For få chefer sørger for at vedligeholde deres kvalifikationer som godkendere af løn og ydelser. Det skal nye disponentuddannelser rette op på. Læs generalmajor Niels Bundsgaards opfordring til cheferne i Forsvaret. ■

• Side 28

Gay Pride Parade

MANGFOLDIGHED: For anden gang trækker Sebastian Hartmann Ekstrøm i uniformen og stiller op til Gay Pride Parade. Han synes ikke, at det er svært at være homoseksuel i Forsvaret, men savner opbakning fra den officielle del af Forsvaret. ■

• Side 29

FORSVARSAVISEN

06

FORSVARET

ÅRGANG 3 · AUGUST · 2014

I dag er jeg klar.
Vi har haft en
samtale derhjemme
om, at hvis jeg skal
til Ukraine igen, så
er det det, jeg skal.

Interview med chefsergent John Christensen om tilbageholdelsen i Ukraine.
Læs side 4-6

KORT NYT OM FORVARET

F-16 til Grønland

GRØNLAND: Tirsdag den 5. august lettede to F-16 fly fra Danmark med kurs mod Kangerlussuaq og Thule for at samle erfaringer om brugen af F-16 fly i overvågningsrollen i forbindelse med eftersøgnings- og redningsopgaver i Arktis. Formålet er at indhente erfaringer med brugen af F-16 fly som overvågningsplatform til eftersøgnings- og redningsoperationer i Arktis, herunder identificere de logistiske udfordringer i arktiske forhold. I den seneste forsvarsaftale står der blandt andet, at brugen af kampfly til hurtig indsættelse i overvågningsopgaver i Arktis skal belyses i forhold til ulykker og katastrofer. Flyene kom hjem den 7. august. ■

Operation RECSYR afsluttet

SYRIEN: Der er nu sat punktum for den danskledede maritime del af operation RECSYR, hvis formål var at sejle kemiske stoffer ud af Syrien. Handelsskibet Ark Futura lossede de sidste af 181 containere med kemiske stoffer den 20. juli i Finland. Stofferne destrueres i Finland, USA, Storbritannien og på det amerikanske skib Cape Ray. I operationen deltog to krigsskibe og to civile handelsskibe fra Danmark og Norge samt et britisk krigsskib. Specialister fra Hæren, Flyvevåbnet, Beredskabsstyrelsen og SKAT bidrog sammen med specialister fra andre nationer. Russiske, kinesiske og syriske krigsskibe bidrog til sikkerheden for handelsskibene, når de hentede containere i den syriske havneby Latakia. ■

MISSIONSMÆRKE: Kunstneren Simone Aaberg Kærns mærke til helikopterbidraget i Mazar-e Sharif. Læs om bidraget side 3

LÆS FLERE NYHEDER, GÅ I DYBDEN MED FOKUSOMRÅDER ELLER SE VIDEOER PÅ FORSVARET.DK

Rigsrevisionen har været efter os. Men det handler først og fremmest om at gøre tingene ordentligt. Med de nye disponentuddannelser har vi gjort vores del af arbejdet. Nu må I gøre jeres.

Læs side 28, hvor chefen for Forsvarets Personeltjeneste kommenterer kritikken af chefers kvalifikationer.

INDHOLD

Kort nyt

SIDE 2-3

Portræt

SIDE 4-6

Saber Strike

SIDE 7

Tema

SIDE 8-11

Udland

SIDE 12-13

Forskning/analyse

SIDE 14-15

Materiel

SIDE 16-17

Arbejdspladsen

SIDE 18-20

Uddannelse/karriere

SIDE 21-23

Sport og sundhed

SIDE 24-25

Kultur og identitet

SIDE 26-27

Navne

SIDE 28-29

Set udefra

SIDE 30-31

Bagsiden

SIDE 32

I SIDSTE ØJEBLIK / NYHEDER FRA IND- OG UDLAND

Skudepisode på militærlejr

AFGHANISTAN: Tirsdag eftermiddag den 5. august fandt en skudepisode sted på det afghanske forsvars universitet på Qargha-basen i det vestlige Kabul. En gruppe besøgende blev beskydt af en person i afghansk uniform. Der var en dansk sikringsenhed til stede ved hændelsen, og de bidrog til nedkæmpelse af angriberen, der blev dræbt. - Hændelsen viser, at selv om vi ikke længere har kamptropper i Helmand, er den vigtige opgaveløsning, som nu foregår i Kabul, langt fra ufarligt arbejde, udtaler chefen for Hærens Operative Kommando, generalmajor Per Ludvigsen. Ingen danskere er kommet til skade ved hændelsen. ■

Sunde kantiner i vest

SUNDHED: Kantine på Flyvestation Aalborg er netop blevet nøglehulscertificeret, som den første af Forsvarets kantiner i Vestdanmark. I Østdanmark blev alle kantiner nøglehulscertificeret i 2013, efter Forenede Service havde overtaget kantinedriften. Nu hvor ISS har overtaget driften i Vestdanmark, bliver alle kantiner vest for Storebælt også certificeret. Nøglehullet er et fælles nordisk ernæringsmærke, der sikrer, at der altid er en række sunde alternativer på buffeterne. For at en kantine kan blive nøglehulscertificeret, skal personalet gennemgå en særlig uddannelse og følge faste ernæringsberegnete opskrifter. ■

Hæren holder åbent hus

JUBILÆUM: Lørdag den 6. september fra klokken 10-16 holder Hæren åbent hus på Kastellet i København. Her kan publikum se og røre Hærens nyeste materiel og få en snak med soldaterne om de sidste tyve års krige. I anledning af 400 året er der også veteranmateriel fra Den Kolde Krig, ligesom der er opbygget en lejr som i 1864 med husarer, dragoner og livgarden til hest. Publikum kan også nyde militærmusik, tale med forfatterne til de seneste bøger om Hæren og lære mere om soldaterforeninger og veteranpolitik. Alle fra Hæren nu og før opfordres til at bære deres medaljer og baret til det civile tøj. Se program fra ultimo august på www.haeren400aar.dk. ■

FOTO: FTK

Hjem fra Mali

Torsdag den 3. juli kom det sidste af tre hold hjem til Air Transport Wing i Aalborg fra MINUSMA-missionen i Mali. Efter modtagelsen fra familie og kollegaer blev alle tre hold linet op til medaljeparade, hvor de fik udleveret Forsvarets Medalje for International Tjeneste, og hold tre fik ved samme lejlighed overrakt FN's medalje, som de to andre hold også modtog da de kom hjem. ■

Vi har gjort det rigtig godt. Men på den anden side, så er vi også presset på mandskab og timer hjemme, så jeg tror, det er godt nok, at vi kommer hjem nu.

oberstløjtnant Claus Caspersen
chef for hold 3

DANISH AIR SHOW

FOTO: JESS BAK

Flyvevåbnet havde lanceret en fotokonkurrence i forbindelse med Danish Air Show 2014. I al sin enkelthed gik den ud på hvem, der kunne tage de bedste billeder på dagen. Vinderen i kategorien Flybillede blev Jess Bak. Se billeder fra kategorien Vis os din dag på bagsiden.

DANSKE HELIKOPTERE OVER AFGHANISTAN

Det danske helikopterbidrag til ISAF er endnu ikke helt på plads. Men de er i gang.

FOTO: HELIKOPTERDETACHEMENTET

AF LARS SKJOLDAN / FTK

AFGHANISTAN Helicopter Wing Karups EH101-helikoptere kan nu og resten af året ses i luften over de rullende bakker for foden af Hindu Kush-bjergene. Området omkring Mazar-e Sharif i det nordlige Afghanistan hedder TAAC-North i NATO-terminologi. Og det er her, de danske soldater skal træne og flyve blandt andet MEDEVAC for de internationale tropper i området – altså undsætte soldater, der er blevet såret i kamp.

Det er en funktion, der er vigtig, da de tyske NH90-helikoptere bliver sendt hjem efter de danske helikopteres ankomst.

- Det er så simpelt, at hvis ikke der er beredskab på plads til at flyve evakuering af sårede, så må ingen af de tilstedeværende nationer operere udenfor baserne. Og vi kan se, at opmærksomheden er rettet mod os, for vi har allerede haft en lang række besøg fra den tyske forsvarsminister, flere generaler og medarbejdere fra flere nationer, forklarer Lars-Henrik Thorngreen, der er chef for det danske detachment.

Ikke uden udfordringer

Helt op til den sidste tid før udsendelsen var der diskussion om, hvor soldaterne skulle operere fra, og hvornår de skulle af sted. Det betød også, at selve deployeringsfasen blev meget kort – og den slags er ikke uden omkostninger.

- Jeg lyver ikke, når jeg siger, at intet af vores materiel ankom til tiden, siger Lars-Henrik Thorngreen.

Forsinkelserne skyldtes et sammenfald af tilfældigheder og fly, der blev forsinket på grund af mekaniske problemer. Derfor var dagene op til, at helikopterne skulle være klar til at gå i luften og løse evakueringsopgaver meget pressede.

- Det har været en blanding af trykkeri, elastik og tyggegummi, der har gjort, at vi faktisk lykkedes med at være klar to dage før deadline. Det er meget tilfredsstillende, siger Lars-Henrik Thorngreen, som har måttet sende sine folk til både tyske og amerikanske samarbejdspartnere for at låne udstyr og støtte.

Etableringsfase

Lige nu er det 76 mand store hold stadig i etableringsfasen. De har endnu ikke overtaget de bygninger, de endeligt skal operere fra, og de har

været nødt til at skubbe noget af træningen for at kunne være klar til at stå på beredskab til tiden. Men moralen er høj, og folk arbejder hårdt for at få det hele til at hænge sammen.

- Vi regner med, at når vi er kommet endelig på plads i de faciliteter, tyskerne har stillet til rådighed, og finder vores hverdag, så kan vi se, om detachmentet er rigtigt dimensioneret. Men indtil videre så arbejder en stor del af os både 12 og 16 timer i døgn for at få alt til at fungere, siger Lars-Henrik Thorngreen.

Første mission

Det er første gang Helicopter Wing Karup har EH101 af sted i international mission i taktisk troppetransport-rollen. Og det er for langt størstedelen af medarbejderne også første gang, de arbejder sammen på denne måde. Der er medarbejdere med fra både Combat Support Wing, Telegrafregimentet, Flyvertaktisk Kommando, Air Transport Wing Aalborg og Fighter Wing Skrydstrup. Faktisk mødte en del af medarbejderne hinanden første og eneste gang inden afgang til en holdsamling i Karup for blot et par måneder siden.

- Jeg er faktisk lidt stolt over, at vi på den her måde er mødtes i Afghanistan og bare har fået det til at fungere. Vi har vist, at vores planlægning hjemmefra og vores medarbejders tilgang til arbejdet gør det her både muligt og meningsfyldt, siger Lars-Henrik Thorngreen. ■

Helikopterbidrag

- Hvor:**
Camp Marmal lige syd for Mazar-e Sharif i det nordlige Afghanistan.
- Hvad:**
Tre EH101 taktisk troppetransporthelikoptere fra Helicopter Wing Karup og 76 soldater fra flere dele af Forsvaret.
- Hvorfor:**
Missioner med to helikoptere. Medical evacuation, personel- og materieltransport.
- Hvor længe:**
I første omgang til ultimo 2014.

KOMMENTAR

Vi skriver militærhistorie

Første halvår har været en travl periode. Mange har løst operative opgaver og implementeret forligets beslutninger, andre har oplevet en fornyet usikkerhed om, hvad fremtiden bringer. Særligt personalet i de højere stabe og funktionelle tjenester har oplevet usikkerhed i forbindelse med omorganiseringen af Forsvarets ledelse og den efterfølgende proces. Det har fra begyndelsen været hensigten, at det berørte personel så hurtigt og forsvarligt som muligt kunne få en afklaring. Vi havde håbet på, at det kunne ske før sommerferien, men det lykkedes kun for det personel, der skal indgå i det nye departement. Imidlertid er det forventningen, at personel, der skal indgå i den kommende Værnsfælles Forsvarskommando, er udpeget senest 1. oktober. Meget hurtigere vil det ikke være muligt blandt andet fordi, den endelige organisation af den nye kommando først fastlægges i denne tid.

Jeg ser meget frem til at arbejde med at implementere og drive den nye Værnsfælles Forsvarskommando. Vi smelter de facto arbejdsområderne for det militærstrategiske, det operative og til dels det taktiske niveau sammen til ét. For mig at se er der tale om en konsekvens af vores ændrede indsættelsesmønstre, hvor stadig flere mindre enheder sammensættes af personel fra forskellige værn og indsættes samlet. Ofte under stor bevågenhed. I virkeligheden så har niveauerne nok længe været under pres. Nu formaliserer vi udviklingen og skriver på den måde militærhistorie herhjemme. Jeg er sikker på, at vi lander, hvor vi skal, og hvis der er behov for mindre justeringer, ja så er vi indstillet på at løse dem i fremtiden. I den videre implementering og udvikling vil der være behov for at nyttiggøre mange af jeres erfaringer og gode ideer. Jeg vil derfor opfordre jer alle til at være aktive også i denne fase, tak.

Hen over sommeren har der været debatter om officersafgang, kvaliteten i de nye uddannelser og indsatsen i Afghanistan. Debatten har været livlig på mange platforme, og vi i ledelsen har også bidraget med vores synspunkter undervejs. Mange har meninger om det, der berører os alle i Forsvaret – og det er godt. Jeg er tilhænger af denne debatkultur, for den viser, at Forsvaret er en åben arbejdsplads, og den giver grundlag for forbedringer eller en mere målrettet kommunikation. En dynamisk debatkultur er meget bedre end tavshed og frygt for at udtale sig, også selvom nogle indlæg isoleret set kan virke stødende eller urimelige. Lad os sammen arbejde for de konstruktive bidrag og begrænse de andre. ■

Peter Bartram
general
forsvarschef

Foto: Sara Skytte

KOLOFON

FORSVARSAVISEN

UDGIVES AF
FORSVARSKOMMANDOEN

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR
OBERST PETER WASS
FUNKERENDE CHEF FOR PERSONELSTABEN

REDAKTØR
VICKIE LIND

FORSVARETS HOVEDREDAKTION
FORSVARSKOMMANDOENS
KOMMUNIKATIONSADFDELING
DANNESKIOLD-SAMSØES ALLÉ 1
1434 KØBENHAVN K

TELEFON +45 4567 3444
WWW.FORSVARET.DK

OPLAG: 27.100
TRYKKERI: ROSENDAHLS - SCHULTZ
TRYK ISSN 2245-957X
ONLINE ISSN 2245-9588
FORSIDEFOTO: SARA SKYTTE
REDAKTION AFSLUTTET 13. AUGUST 2014
COPYRIGHT FORSVARET 2014

MIT UKRAINSKE MARERIDT

For chefsergent John Christensen blev otte dages tilbageholdelse i Ukraine en voldsom rejse med store personlige prøvelser.

AF HENRIK MORTENSEN / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

UKRAINE Ude foran deres hotel nær lufthavnen i Donetsk er det tysk ledede inspektørhold fra OSCE ved at gøre sig klar til fjerde dag med ture rundt i området. Solen skinner, og luften er overraskende lun denne fredag morgen. Den danske chefsergent John Christensen er med på sin tredje tur til Ukraine. Og for ham har de foregående dage, siden holdet ankom den 21. april, været ren rutine med at observere og rapportere hjem om situationen i området. Denne dag viser sig at blive alt andet end rutine.

- Vi havde besluttet at kigge nærmere på en række checkpoints nord for Donetsk. Når vi kører, er vi altid under politieskorte, så det blev aftalt med ukrainerne, at vi ville køre til en bestemt rasteplads, hvor vi ville vente, mens der blev skiftet politieskorte, siger John Christensen.

Bussen med de syv OSCE-observatører samt de fem repræsentanter fra det ukrainske forsvarsministerium og politieskorten kører et par timer senere ind på den aftalte rasteplads.

- Da vi kommer til rastepladsen, skal nogle på toilettet, andre ringer. Det er business as usual, fortæller John Christensen.

Tab af kontrol

Men få minutter efter kører en politibil og en anden bil ind på rastepladsen.

- Tre mand, hvor to af dem er maskerede, springer ud af bilen bag politibilen. Tilbage i bilen kan jeg se yderligere en person med en pistol i højre hånd. De to maskerede er temmelig aggressive og peger deres våben direkte mod os, siger John Christensen, der i sit stille sind håber, at situationen vil løse sig, når de finder ud af, at de er OSCE-inspektører.

Sådan går det ikke. Kort efter kommer en folkevogns transporter ind på rastepladsen. - Ud af den hopper myriader af svært bevæbnede og maskerede mennesker. De er helt oppe at køre. Der bliver det alvorligt. De tager ladegreb og peger på os med deres våben helt oppe i ansigtet. Det er temmelig ubehageligt. 11:23 kigger jeg på uret og tænker: Nu er jeg ikke længere herre over

min egen hverdag. OSCE-inspektørerne bliver beordret op i bussen, der kører mod Slavjansk.

En kedelig vært i badesandaler

Ved rådhuset bliver inspektørerne med fast hånd ført ind.

- De tager vores bagage, og jeg tænker, nu er det noget rigtig skidt. Nu gælder det om at holde lav profil og følge de instrukser, som jeg får. For nu er jeg ikke bare i deres varetægt. Nu forsvinder jeg. Det er ikke særlig rart.

- Vi bliver ført ned i det, der minder om en stor krybekælder. Der er mellem otte og ti grader varmt. Vi sidder på jorden. Der er en helvedes masse gammelt skrald og affald. Kælderen er oplyst af tre elpærer. Et temmelig ubehageligt sted, siger chefsergenten.

I kælderen bliver de alle budt velkommen af en mand i badesandaler, shorts og en britisk camouflagetrøje med et let maskingevær hængende over skulderen.

- Han erklærer os for prisoners of war to the People's Republic of Donetsk. Vi står i en hestesko omkring denne besynderlige fyr med mange besynderlige træk. Han kan ikke holde sin venstre hånd i ro og vipper på sine fødder tre-fire gange i minuttet. Hans venstre side af ansigtet hænger lidt. En fyr der på mange måder viser uligevægtige træk. Jeg tænker, det her er en kedelig vært, siger John Christensen.

Brækkede ribben

Politifolkene fra Donetsk bliver verbalt overfaldet og sendt væk. Men så let slipper en af ukrainerne fra eskorteholdet ikke.

- De kaster sig over ham og tæver ham, inden de slæber ham væk til et lokale længere nede i kælderen. Det er helt forfærdeligt. Den fyr havde jeg jo også mødt på vores tur herved før. Så jeg kendte ham. De er hårde ved ham. Han brækker nogle ribben - han blev i øvrigt først udskrevet fra hospitalet den 20. maj, siger John Christensen.

- Vi andre bliver bedt om at stille os op på en række, vende os om, sprede benene og sætte hænderne op ad muren. De tager snørebånd, bæltet, og hvad de nu kan finde fra os. De virker meget professionelle. Da

de undersøger os, er de helt nede i sko og i syninger for at kigge efter mikrofoner og GPS-sendere. De ved, hvad de har med at gøre, siger han.

Derefter bliver de alle tapet for øjnene og også deres hænder bliver tapet sammen. De får anvist en stabel aviser, som de kan sidde på.

- Vi må ikke tale. Vi skal markere, hvis vi vil stå op. Samtidig er der irriterende musik, en dyb, tung kosakmusik, som kører på mobiltelefonniveau konstant, kun afbrudt af deres propagandaapparat, der fortæller, at det østlige Ukraine er blevet negligeret i mange år, og hvordan fascismen har overtaget Europa. Hele seancen varer cirka 12 timer. Det er meget lang tid. Det er aften, vi er trætte, og vi fryser, siger John Christensen.

Den første nedtur

Derefter overtager lokale separatister bevogtningen af OSCE-inspektørerne. De får først fjernet tapen fra hænderne og senere også tapen for øjnene. Klokken er over tolv natten mellem fredag og lørdag. - Vi kan ikke sove på den kolde jord, så vi laver en King size seng på en 8 gange 12 meter, vil jeg tro. Vi prøver at sove på samme tid. Vi laver dog en ekstra lille rede til ukraineren, fordi han har det specielt hårdt. Hans vejtrækning er ikke specielt god. Man kan høre, at han er hårdt ramt, fortæller John Christensen.

Han prøver at sove, men kan ikke. Hans krop går bare i dvale.

- Jeg fandt sådan et gammelt, slidt klæde, som jeg brugte som en dyne. Jeg blev meget ked af det. Jeg følte skyld. Mine unger gik til eksamen, og jeg havde bragt dem i denne her situation. Nu sad de derhjemme og var bekymrede. Det var hårdt. Og så trætheden. Man kæmper. Kan ikke sove. Falder bare lidt hen. Jeg er helt derude, hvor tårerne bare triller ned. Men så på et eller andet tidspunkt, må man hanke op i sig selv, fortæller han.

Sådan var det for dem alle.

- Derfor holder vi øje med hinanden og udviser en hel masse omsorg. Er der en i gruppen, der er stille for længe, så spørger man lidt forsigtigt, hvordan det går og

lægger en arm om ham.

- Efter omkring 26 timer kommer borgmesteren fra Slavjansk første gang ned til os i kælderen. Han byder os velkommen og siger, at vi er under hans beskyttelse, fortæller John Christensen.

Nu skal vi dø

Efter tre- fire timer kan John og de andre pludselig høre en masse tumult i rådhuset. Rygtet går, at det er højreekstremister, og at de er målet.

- Over for os giver de indtryk af, at de frygter for vores liv. Det skaber en frygtelig masse frustration og panik. Ukrainerne vil gerne have en præst ned. Nogle beder og tager afsked. Andre bliver bare rigtig kedede af det. Der er i det hele taget en meget kedelig stemning i kælderen.

- Jeg og min svenske kollega gør, hvad vi kan for at bevare roen. Vi lægger os ned. For hvis der kommer nogen ind ad døren og begynder at skyde til højre og venstre, så ligger vi ned. Vi slukker også alt lys i rummet. Men intet sker, det var sikkert bare iscenesættelse for at stresser os, fortæller John Christensen.

Verden ser mig igen

Natten mellem lørdag og søndag bliver holdet ført ud af kælderen hen til en elevator og op på fjerde sal. Her bliver de præsenteret for deres nye sted, godt 30 kvadratmeter med udsigt til pladsen foran rådhuset.

Den tyske chef bliver bedt om at komme til et møde med borgmesteren, og han tager John Christensen med. Under mødet fortæller borgmesteren dem, at han har forbindelse til en svensk journalist, som han kan arrangere et møde med. Men mødet bliver noget større. Søndag eftermiddag har borgmesteren inviteret til pressemøde på rådhuset i Slavjansk.

- Det kom meget bag på os, hvor mange journalister, der var. Jeg spottede med det samme DR og TV2. Det var fantastisk, at de var der. Det var meget overvældende og meget følelsesmæssigt. Jeg var ikke glemmt, siger han.

Efter pressekonferencen bliver den svenske inspektør frigivet. Samtidig ankommer

OSCE

Det tyske inspektørhold fra OSCE var ledet af en tysk oberst og bestod af tre tyskere, hvoraf den ene var civil tolk, den danske chefsergent John Christensen, en svensker, en tjekke og en polak.

Inspektør holdet var til stede efter invitation fra Ukraine, og de syv OSCE-inspektører blev fulgt af fem repræsentanter fra det ukrainske forsvarsministerium.

Se video: John Christensen fortæller her, hvordan tilbageholdelsen begyndte. Se hele interviewet med chefsergenten på forsvaret.tv.

***Guidet tur:** - Vores tjekkiske kollega havde udviklet sit eget lille koncept nede i kælderen som tidsfordriv. Han arrangerede en guidet tur i Prag. Så gik vi rundt i kælderen sammen med ham, mens han tegnede og beskrev Prag. Det kunne vi hurtigt bruge nogle timer på.
Foto: Sara Skytte.*

Vi bliver ført ned i det, der minder om en stor krybekælder. Der er mellem otte og ti grader varmt.

OSCE's forhandlerhold.

- Det er første gang, vi ser dem. Det er en stor dag for os. Vi får sat vores ansigter på kortet igen. Vi har vist, at vi alle sammen har det godt. Og nu møder vi folk, der arbejder på at få os ud, fortæller chefsergenten.

Ukrainerne angriber

De næste dage går med at skabe daglige rutiner, men samtidig fortaber optimismen sig en smule i lokalet på fjerde sal i rådhuset. Holdet har nemlig viden om en forestående ukrainsk militær operation i området.

- Vi vidste, de ville rykke nordpå mod Slavjansk. Vi gjorde os mange overvejelser om, hvordan vi skulle forholde os til det. Folk var kede af det, frustrerede og sultne. Natten mellem torsdag og fredag den 2. maj sættes hovedangrebet i gang.

- Vi er pressede. Det er frygteligt. Det var som Balkan. Alle våbentyper bliver brugt, da ukrainerne går til den. Krigen ruller lige ude på den anden side af vinduet. Det begynder omkring klokken halv ti og slutter klokken to om natten. Der er svære kampe, siger John Christensen.

Russerne kommer

Fredag morgen ryger holdet tilbage i kælderens, hvor de nu møder den tidligere borgmester i byen, der også er tilbageholdt. Efter 12 timer bliver de fredag aften atter ført op fjerde sal.

- Da vi står op om lørdagen, kommer borgmesterens bodyguard op. Han siger: "I kan godt begynde at pakke. I skal herfra snart". Pludselig kommer en af tyskerne ind og fortæller, at han har set en lille kortegge af diplomatagtige køretøjer ankomme. Fire biler. To Mercedes, en Chrysler og en folkevogn transporter. Alle sorte og med tonede ruder.

- Der går et rygte om, at Vladimir Lukin, Putins menneskerettighedskommissær, er kommet for at forhandle os fri. Der går omkring to timer. Alt for lang tid. Så kommer der to meget diplomat-lignende typer op på vores værelse. De taler begge russisk. Den ene præsenterer sig som rektor på et universitet i Moskva.

- Vi bliver stoppet ni ind i transporteren,

mens to andre kommer ind i en anden bil. Nogle ligger ned. Men vi er ligeglade. Alle er med ude. Nu skal vi bare væk.

De skyder på os

Kortegen begynder at trille ud af byen. Efter tyve minutter når de frem til et ukrainsk checkpoint, som de efter lidt forhandling får lov at passere.

- Vi kører yderligere fem kilometer, og jeg kan se det ukrainske flag over det næste checkpoint. Og vi kører frygtelig stærkt. Omkring 150 i timen. Nede ved checkpointet har de nok tænkt, at vi kører lige stærkt nok. I hvert fald begynder de at skyde. Og de der tunge skud kender jeg.

- Vi kører som nummer tre. De forreste køretøjer laver undvigemanøvrer. Derefter vender bilerne, og der kører vi stærkt. Folk råber og skriger. Alle er helt oppe og ringe. Nogle kaster sig ned i bilen, siger John Christensen.

Kortegen kører en runde og nærmer sig forsigtigt checkpointet. Men de åbner atter ild mod dem.

- Vi vender igen og kører ind på sådan en lukket tankstation. Jeg tænker, at den plan som russerne ikke har, skulle de måske nok se at arbejde lidt på.

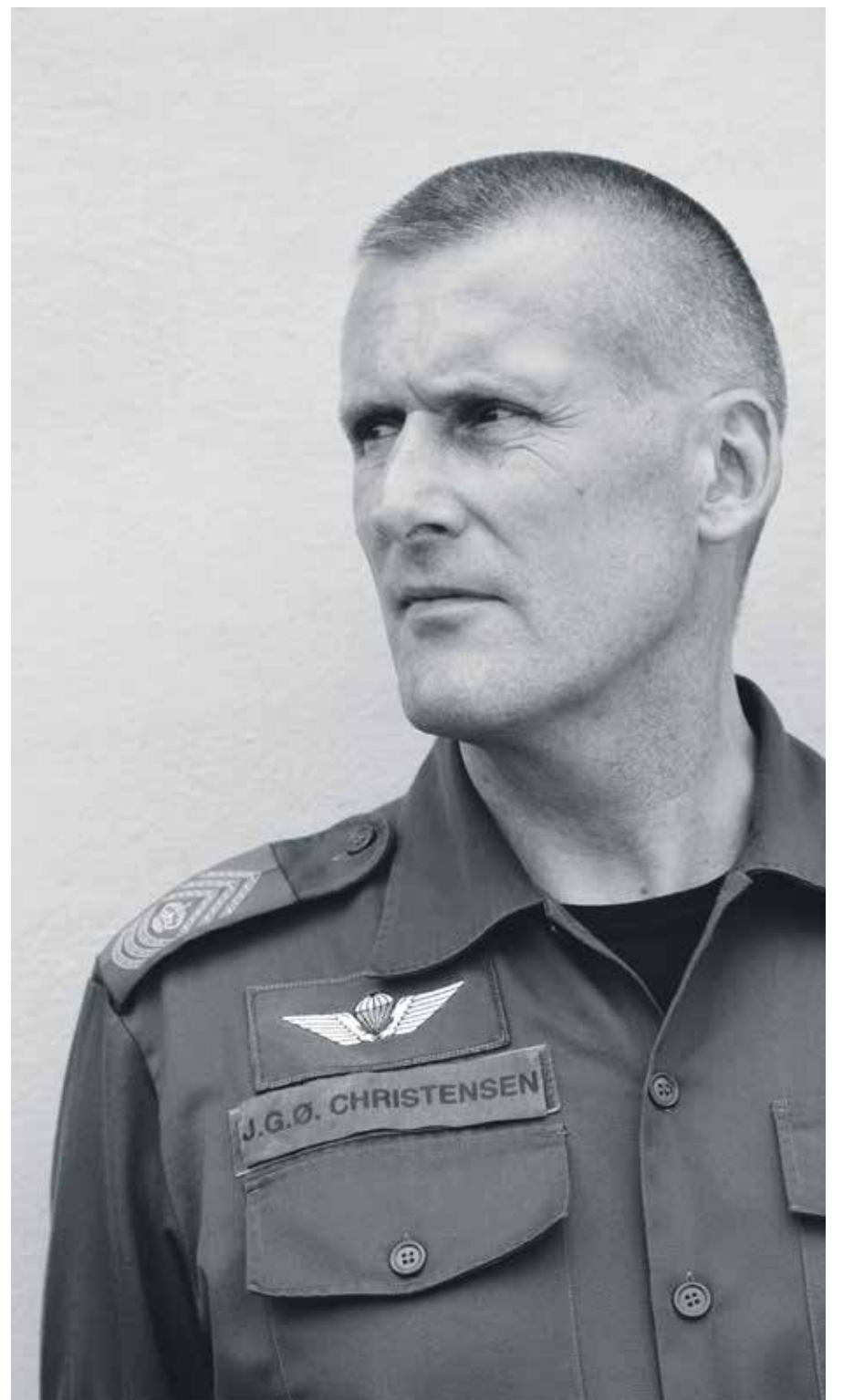
Efter en times tid ankommer en lokal guide, der kan hjælpe dem rundt om det ukrainske checkpoint. Dernæst går turen syd omkring Kramatorsk og ned mod Konstantinov, hvor OSCE står klar med pansrede biler. Otte dages tilbageholdelse er slut.

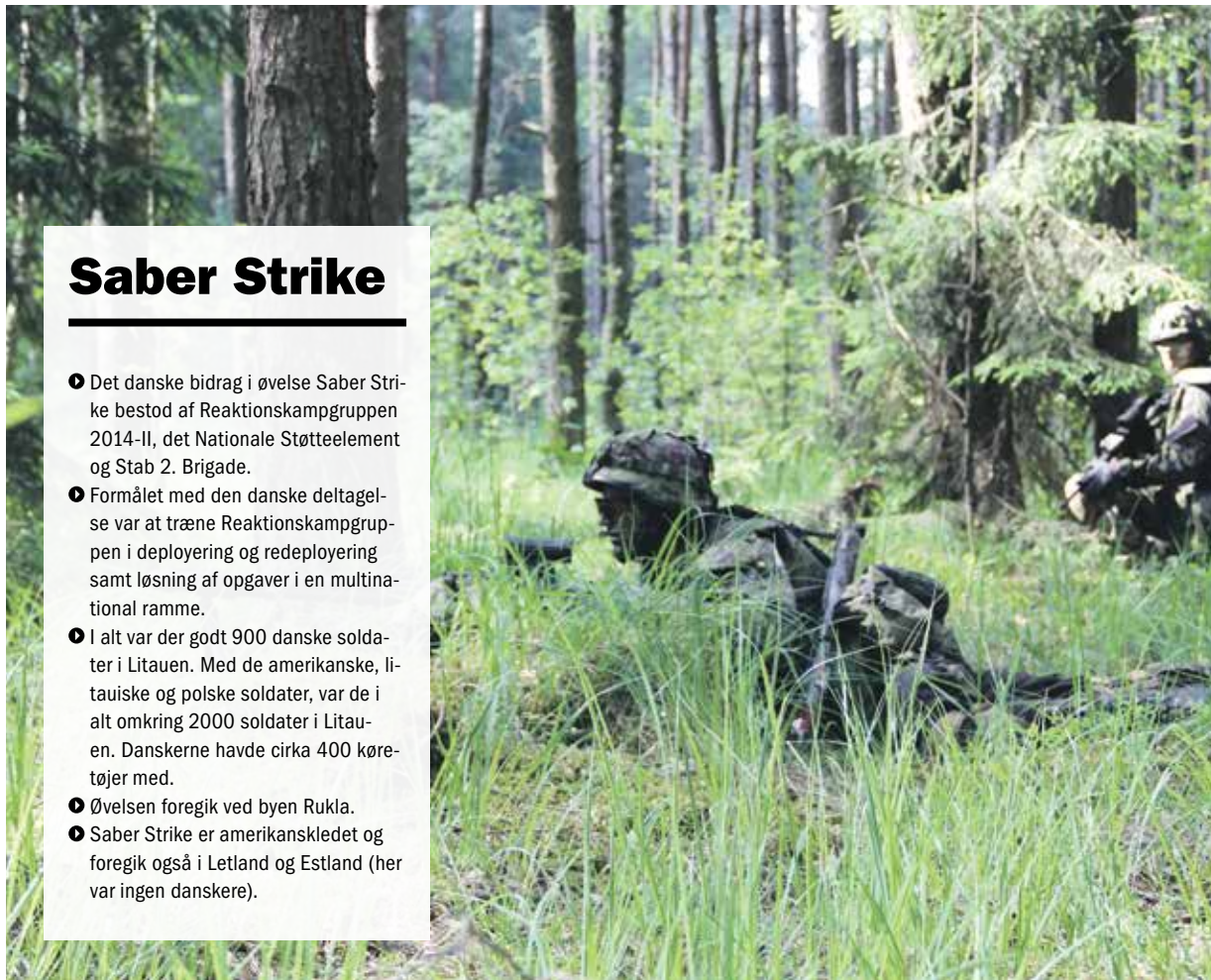
Udmattelse

Efter en tur hjem via Berlin bliver John Christensen søndag den 4. maj genforenet med sin familie.

- Det er en fantastisk følelse at se dem igen. Da jeg kommer hjem, sætter jeg mig ud i haven og falder sammen. Jeg er træt. Det er jeg længe efter. Fysisk udmattet. Der er gået en rum tid, før jeg er kommet op. Det kom meget bag på mig, hvor udmattende det var mentalt og fysisk. Men i dag er jeg klar. Vi har haft en samtale derhjemme om, at hvis jeg skal til Ukraine igen, så er det det, jeg skal, siger han.

Den 23. maj modtog chefsergent John Christensen Forsvarets medalje for Fremragende Tjeneste. ■

Saber Strike

- Det danske bidrag i øvelse Saber Strike bestod af Reaktionskampgruppen 2014-II, det Nationale Støtteelement og Stab 2. Brigade.
- Formålet med den danske deltagelse var at træne Reaktionskampgruppen i deployering og redeployering samt løsning af opgaver i en multinational ramme.
- I alt var der godt 900 danske soldater i Litauen. Med de amerikanske, litauiske og polske soldater, var de i alt omkring 2000 soldater i Litauen. Danskerne havde cirka 400 køretøjer med.
- Øvelsen foregik ved byen Rukla.
- Saber Strike er amerikanskledet og foregik også i Letland og Estland (her var ingen danskere).

Kamp i skov var en af de meget væsentlige ting, Reaktionskampgruppen kunne træne under øvelsen i Litauen. Foto: Kim Vibe Michelsen

ØVELSE I SKOVENS DYB

Normalt træner danske soldater i Oksbøl, men i Litauen har de mulighed for at øve flere ting mere realistisk. Øvelse Saber Strike 2014 gav derfor soldater en seriøs kajeryster på opleveren.

AF KIM VIBE MICHELSEN / PIC HOK

SKOVKAMP

Skoven er tæt, uoverskuelig og opsluggende. Sigbarheden er under 30 meter. Luftfugtigheden er høj, og sveddråberne står tydeligt markeret på den lille danske gruppe soldater, der ligger på skovbunden og stirrer febrilsk ind i det grønne, mens de med nærmest automatiserede håndbevægelser vifter sværme af firemotorers myg væk fra ansigterne. Fjenden er derude. Grene knækker. Der er spredte mumlelyde, der kun kan være fremkaldt af homo sapiens, men der er intet at se.

De litauiske skove er både større og langt mere vildtvoksende end hjemme i Danmark, og soldaterne har derfor mulighed for at øve sig på en anden måde, end de er vant til hjemmefra.

- Det har været en super øvelse. Herovre kan vi få lov til at øve en hel masse ting, som vi ikke kan derhjemme. I Danmark er der mange restriktioner på øvelsesvirksomhed i vores terræner, og det er der ikke her. Vi kan frit grave stillinger og bruge vores køretøjer i skovene, så vi kan øve de taktiske løsninger på en mere realistisk måde, siger Bo Overgaard, der er oberstløjtnant og chef for Reaktionskampgruppe 2014 II.

Lærer af hinanden

Reaktionskampgruppen er netop den enhed, der har været på øvelsen Saber Strike. Sammen med og i mod en litauisk bataljon, amerikanske faldskærmsjægere og polske opklaringsoldater har den bokset sig frem og tilbage

gennem det store og varierede Gaiziunai-øvelsiterræn i ti dage. Det har givet de forskellige nationers enheder mulighed for at lære af og om hinanden.

- Litauerne har givet os kamp til stregen ude i skovene, og kompagnierne har lært utroligt meget af hinanden. Både når de har kæmpet skulder ved skulder eller mod hinanden. Samarbejdet og indblikket i de andre nationers måde at gøre tingene på har lært os rigtigt meget, fortæller Bo Overgaard.

Logistisk svendestykke

Det er dog hverken myg eller litauerne store erfaring med kamp i skov, der har været den største udfordring på øvelsen, når man spørger kampgruppechefen. Det har derimod været logistikken. Saber Strike har også været reaktionskampgruppens sidste eksamen, før den går i beredskab til at kunne blive udsendt, og et af formålene med at flytte øvelsen til Litauen har netop været at kunne øve deployering til og fra et fremmed land.

- Det mest udfordrende her har været at få hele det logistiske apparat til at fungere. Vi har haft relativt kort tid, og planlægningen og gennemførelsen af deployering til Litauen og redeployering hjem igen med en komplet kampgruppe med mere end 400 køretøjer har været et logistisk svendestykke af dimensioner, siger Bo Overgaard.

Saber Strike er en årligt tilbagevendende amerikanskledet øvelse i de baltiske lande. Som en del af Hærens nye uddannelseskoncept efter indsatsen i Afghanistan valgte Danmark at tilmelde godt 900 soldater til øvelsen i juni 2014. ■

900 MAND OG TONSVIS AF GODS

Joint Movement & Transportation Organization (JMTO) udvikler og leverer transportløsninger til Forsvaret hver dag. I forbindelse med øvelsen Saber Strike var opgaven at flytte 900 soldater og 450 køretøjer til Litauen på en uge.

AF KAPTJAN NIELS BRANDT / HOK

JMTO

Joint Movement & Transportation Organization er et videnscenter. Transporten bliver leveret. Medarbejderne leverer optimale løsninger. Tre påstande fra JMTO's egen vision, som blev bevist ved deployeringen af hele Reaktionskampgruppen til øvelse Saber Strike i Litauen. Den logistiske operation blev styret fra JMTO's hovedkvarter i Karup, hvor oberstløjtnant Kern Oddershede er chef. For ham er det samarbejdet, der er vigtigt, for at operationen lykkedes.

- For det første har det været godt at deltage i en så vigtig begivenhed. Men det vigtigste for mig er, at enhederne fra Hærens Operative Kommando og 2. Brigade har knoklet målrettet sammen med os for at afvikle deployeringen efter den aftalte tidsplan, siger Kern Oddershede.

Opgaven bestod i at flytte omkring 900 soldater og 450 køretøjer i løbet af en uge. Knap 1.000 kilometer fra Danmark til havnen i Klaipėda og derefter yderligere 250 kilometer til øvelsiterrænet i nærheden af byen Jonova midt i landet.

Det var første gang, JMTO skulle gennemføre så stor en opgave. Men selv om enheden var ny, kunne 2. Brigades logistikofficer næsten ikke mærke det.

- Alt i alt er hele processen forløbet uden bump på vejen. De småting, der er opstået, er meget naturlige, når man deployerer så stor en enhed på så kort tid, siger kaptajn Søren Laursen fra 2. Brigades logistiksektion.

Unikke kompetencer - nøglen til succes

Det er JMTO's værnssælles sammensætning, der har gjort den store opgave mulig med så kort forberedelsestid til rådighed. Medarbejdere fra de tre værn med hver deres specialviden og fagområde sidder dør om dør. Spørgsmål bliver afklaret hurtigt, planer bliver omsat til aftaler og handlinger.

Den 19. juni begyndte hele operationen igen blot i omvendt rækkefølge.

Deployeringen for øvelsen Saber Strike er på ingen måde den eneste opgave JMTO løser. I øjeblikket bliver der arbejdet med hjemtagelsen fra ISAF, der er støtte til F-16 kampflyene i Estland, helikopterne EH101 i Mazar-e Sharif i det nordlige Afghanistan, skibet Futura har hentet giftstoffer i Syrien, og Hæren forbereder en stor øvelse til Norge i efteråret. ■

Det var fragtskibet Britannia Seaways, der sejlede mandskab og køretøjer fra Kalundborg til Klaipėda. Foto: Kristian Lykkestrand, 2. Brigade

TEMA OVERSIGT

Danish Air Show 2014

Hvert andet år slår Forsvaret portene op til én af de danske flyvestationer for at vise, hvad der foregår bag hegnet, og for at øge forståelse for de til tider støjende aktiviteter. I år var showet udvidet dramatisk, så publikum også kunne komme helt tæt på alle de danske enheder og mennesker, der deltager i kampen mod terror, gennemfører redningsmissioner eller på anden vis gør en indsats for andre enten herhjemme eller ude i verden.

- 46.800 af gæsterne havde aldrig deltaget før
- 37 % fik forbedret deres kendskab til Forsvaret
- 1/3 besøgende var kvinder
- 39 % har ingen direkte relation til Forsvaret
- 7 % af gæsterne var fra Sjælland.

Rekord-mange til Danish Air Show

SIDE 8

De røde pile flænsede luften

SIDE 9

Hvor hurtigt kan den køre?

SIDE 10

Mere end bare Air Show

SIDE 10

Pioner i Flyvevåbnet

SIDE 11

Når man begynder som pilot, vil man ud at flyve de skarpe missioner ved fronten, og det har jeg prøvet i Afghanistan. Nu er Red Arrows min store udfordring.

Joe Hourston
pilot på Royal Air Force's opvisningshold

Timelange bilkøer vidnede om en enorm interesse for showet, og midt på dagen måtte politiet fraråde flere at køre mod Karup.
Foto: Steen Hoffensitz Nielsen

Rekord-mange til Danish Air Show

Den 22. juni fik op mod 140.000 gæster et indblik i, hvad det danske totalforsvar kan. Piloter fra adskillige lande fyldte luften over Flyvestation Karup med flotte flyveopvisninger, og på jorden var der heftig aktivitet til Danish Air Show 2014.

AF THORBJØRN FORSBERG / FTK

PUBLIKUMSMAGNET Udstillingspladsen summer af liv. Portene til Flyvestation Karup blev åbnet lidt før klokken otte, og blandt de første gæster var folk, der havde spenderet natten lige udenfor. Solskin med en let vind gør det for koldt til stranden, men glimrende til at se flyveopvisninger.

På slaget 10 får det første opvisningsfly luften til at summe, og det fortsætter den med dagen igennem. Flyvevåbnet viser hele sin palet frem, og der er mange imponerende opvisninger, særligt de to verdensberømte hold af luftakrobater belgiske Red Devils og britiske Red Arrows imponerer alt og alle.

- Det var en rigtig god dag. Vi har aldrig haft flere end 75.000 på Flyvestation Karup før, men her kom der et sted mellem 120.000-140.000, fortæller Steen Ulrich. Han er oberst og chef for Helicopter Wing Karup.

Han erkender, at de overraskende mange gæster giver nogle svære trafikale problemer og henviser til de lange bilkøer, der opstår i løbet af dagen. I planlægningen sammen med politiet har man anslået mellem 80.000-100.000 besøgende – men det reelle besøgstal sprænger alle rammer. - Vi er nødt til endnu engang at se på, hvordan vi gør tra-

fikkens flow bedre, både om to år i Skrydstrup og om seks år, når Air Show vender tilbage til Karup, forklarer Steen Ulrich.

Udstillingsvindue for totalforsvaret

Trods trafikken er dagen ikke alene en stor oplevelse, men også både god og gavnlig i et oplysnings-perspektiv.

- Jeg tror, det gør rigtig meget godt som udstillingsvindue. Folk var glade for at se de forskellige kapaciteter og i det hele taget for indblikket i totalforsvarets kompleksitet. Og så har det helt sikkert også en effekt i forhold til rekruttering. -Mange leverede en stor indsats og trak kæmpe læs for at gennemføre dagen, og til dem vil jeg gerne sige: "Well done". Det er helt afgørende, at vi har dedikerede folk, der arbejder nærmest i døgndrift i dagene op til Air Show. Man bør virkelig klappe med flaget for deres indsats siger Steen Ulrich. ■

Vidste du ...

... at tre piloter skal aflægge en alkoholtest, inden de får lov at flyve under Danish Air Show? Piloterne vælges ud ved lodtrækning, så alle deltagerne bag styrepindene kan risikere at skulle blæse i alkometret. Ingen af de testede havde alkohol i udåndingsluften.

DE RØDE PILE FLÆNSEDE LUFTEN

Red Arrows giver opvisninger med op til ni fly samtidig. Foto: Jørgen Kølle

Danish Air Show fik i år besøg af det verdensberømte opvisningshold Red Arrows. Holdets piloter anser det for det ypperligste inden for flyvning i britiske Royal Air Force, men det travle program kræver forståelse hos familien.

TEKST OG FOTO: THORBJØRN FORSBERG / FTK

OPVISNING

- Da jeg tog til Afghanistan, spurgte min mor, om jeg ikke hellere skulle slutte mig til Red Arrows. Nu spørger hun, hvorfor jeg ikke bare tager til Afghanistan.

Flight lieutenant Joe Hourston på 35 år er i gang med sin første sæson som medlem af Royal Air Force's (RAF) opvisningshold, Red Arrows. Kommentaren om moderen falder med et smil, da han bliver spurgt, hvordan hans familie ser på risikoen ved de halsbrækkende luftmanøvrer. Hourston har været pilot i det britiske flyvevåben i 13 år, og i september sidste år blev han optaget hos Red Arrows, et af verdens bedste flyveopvisningshold.

- Red Arrows er det ypperligste inden for flyvning i RAF. Jeg havde aldrig drømt om, at jeg ville blive udvalgt til det her job, forklarer han.

Forsvarsavisen møder Joe Hourston, efter han og holdet netop har evalueret indsatsen til Danish Air Show. Det gør de altid efter en opvisning. For det utrænede øje ser det fantastisk ud på skærmen, men piloterne lægger mærke til alle småfejlene - når flyene ligger det mindste forkert i

forhold til hinanden, eller hvis den farvede røg blæses ud med den forkerte timing. At være pilot i Red Arrows kræver sans for detaljen, såvel som evnen til at modtage kritik og være selvkritisk. Fejlmarginen er meget lille, når man i så høj hastighed flyver vingespids mod vingespids. - Det kan godt være skræmmende, især hvis vejret er dårligt. Vores program kan justeres efter vejrforholdene, og når man flyver i formation, skal man efter bedste evne tænke et par skridt frem i forhold til de næste manøvrer, påpeger Joe Hourston.

Travlt program

For Joe Hourston og hans kolleger er et job i Red Arrows også lig med en masse rejsedage. Som flagskib for Royal Air Force spiller holdet en rolle i forhold til rekruttering og til at vise flyvevåbnet og den britiske industris evner frem i ind- og udland. Det er blevet til flere end 4.500 opvisninger siden holdets oprettelse i 1964.

- I går fløj vi opvisninger både i Holland og England. I dag var det så Danmark, og i morgen flyver vi i Baltikum. Fra begyndelsen af juni og til slutningen af september er vi ude i fem-seks dage af gangen og hjem-

me i to, så det er en hvirvelvind af aktivitet at komme ind i. Men min kone og jeg er enige om, at det er bedre end flere måneder et andet sted, siger Joe Hourston. - Når man begynder som pilot, vil man ud at flyve de skarpe missioner ved fronten, og det har jeg prøvet i Afghanistan. Nu er Red Arrows min store udfordring, fastslår han. ■

Joe Hourston har været pilot i 13 år og har også en universitetsgrad i Aerospace Engineering. Han er gift og har ét barn og endnu et på vej. Læs mere om ham på <http://www.raf.mod.uk/reds/pilots/red3.cfm>.

RED ARROWS

- Har eksisteret siden 1964
- Har ca. 120 mand tilknyttet
- Flyver altid i det jet-træningsfly, som RAF benytter; siden 1979 i en lettere modificeret udgave af Hawk T1
- Piloterne skal blandt andet have fløjet skarpe missioner for at blive optaget. De bliver typisk i Red Arrows i tre år
- Får omkring 40 ansøgere hvert år. Ni udtages til yderligere prøver, og 2-3 optages om året
- Læs mere: <http://www.raf.mod.uk/reds>

HVAD SYNES DU OM DANISH AIR SHOW?

”

Det er en af de største oplevelser i hele mit liv. Det var hele koen værd. Jeg kan godt lide de store jagerfly, men det sejeste er alle tanksene.

VICTOR WEINREICH, 7 ÅR, AARHUS

”

Jeg er overrasket over, hvor begejstret jeg faktisk kunne blive. Der er noget graciøst over det, en slags luft-ballet. Men det bedste er, at min søn er så begejstret.

MARIANNE DYRBYE AARHUS

”

Det var okay. Jeg tror, jeg fik set mere eller mindre det hele, men langt det bedste var nu Red Arrows.

JØRGEN STORGAARD BJERRINGBRO

Kampvognen var en klar børnesællert. Men flere veteraner fra "Operation Bøllebank" kom også i løbet af dagen forbi kampvognen for at mindes og reflektere. Foto: Søren Lindhardt

"HVOR HURTIGT KAN DEN KØRE?"

Hæren var også repræsenteret ved det store tilløbsstykke på Flyvestation Karup. De fleste var kommet for at se fly, men Hærens køretøjer tiltrak også interesse.

AF SØREN LINDHARDT / HOK

HÆREN

Det var tekniske spørgsmål om vægt, hastighed og våben, som soldaterne fra Hærens Kamp- og Ildstøttecenter (HKIC) måtte svare på til Air Show i Karup. Soldaterne havde stillet en Leopard 2 A5-kampvogn, et infanterikampkøretøj og en Piranha frem, som interesse-rede frit kunne kravle rundt på. Allerede fra morgenstunden var der hektisk aktivitet på og i køretøjerne, og sådan blev det ved dagen igennem.

- Folk kan røre ved det hele og komme ind i køretøjerne, og for de fleste er det jo sjældent, at de kan komme så tæt på. Og det med at røre og mærke tingene er en klar børnesællert, fortæller seniorsergent Flemming Ahrenkiel fra HKIC.

Selv om infanterikampkøretøjet er malet i ørkencamouflage, er det lavpraktiske og tekniske spørgsmål, som interesserer de besøgende.

- Vi har ikke fået et eneste spørgsmål om Afghanistan. Det er alle mulige andre spørgsmål om hastighed og ammunition. For tre år siden havde det nok været anderledes, men det fylder ikke så me-

get mere, og det er helt fint, siger Flemming Ahrenkiel, der har arbejdet med kampvogne det meste af sit liv.

Køretøjets historie

Et andet sted på Flyvestationen forsøger man netop at knytte historier til de tonstunge maskiner. Jydske Dragonregimentets Veteranpanserforening har udstillet ældre og udfaset materiel. En kampvogn bliver fotograferet og studeret lidt mere end de andre. Det er en Leopard 1 A5, som deltog i "Operation Bøllebank".

- Det er jo en kampvogn, som vi virkelig kan knytte til en historie. Jeg tror, at Operation Bøllebank er populær, fordi den var med til at give FN et nyt ansigt. De danske kampvogne skulle skabe respekt, og det gjorde de. De viste, at Danmark kan gøre en forskel, fortæller Henrik Hansen fra Veteranpanserforeningen, der selv har arbejdet med Leopard 1 A5 i 10 år, men som i dag er civil.

Foruden kampvogne og køretøjer havde Jægerkorpset og Hjemmeværnet udstillinger til Air Show på Flyvestation Karup. ■

MERE END BARE AIR SHOW

Kampfly, kulørte opvisningshold og helikoptere var der rigeligt af under Danish Air Show 2014. Men den jyske hede bød på meget mere end fly og militærfolk for de, der ikke sad med næsen i skyen hele dagen.

Også Beredskabsstyrelsen trak mange børn og voksne til deres udstilling. Foto: Thorbjørn Forsberg

AF ATLE LIST JOHANSEN / FTK

TOTALFORSVAR

Under den blå himmel og tætte flytrafik rager to 20-fods containere op på flyfeltet på Flyvestation Karup. En orange bære er ved at blive firet ned til et hold ventende beredskabsfolk iført sikkerhedshjelme.

Det er her, at Beredskabsstyrelsens internationale beredskab fra Herning slår sine folder. Det yder nødhjælpsassistance for EU, FN og NATO i tilfælde af jordskælv og andre katastrofer.

- Vi er her i dag for at vise, hvad vi kan, og hvad vi går og laver. Så vi har taget en masse udstyr med, så vi kan øge kendskabet til Beredskabsstyrelsen, siger Daniel Folsach. Han er en af de frivillige fra Beredskabsstyrelsen, der har valgt at bruge sin weekend på at tage til Danish Air Show 2014 for at vise og fortælle folk, hvad Beredskabsstyrelsen laver til hverdag.

Imens står en pige på godt og vel en meter og tyve med en klo, der ligner noget fra settet på en James Bond film. Hun er ved at bide en jerndrager midt over. Vel assisteret af en frivillig fra Beredskabsstyrelsen. - Der har været mange forbi i løbet af dagen, så Air Showet lever op til forventningerne. Alle ved, hvem militæret er, så det

er godt at være sammen som her. Og så er vejret jo også med os i dag, konstaterer Daniel Folsach.

Blå blink og peberspray

Længere oppe mod selve flypladsen holder en af politiets vogne. Bag rattet kan man lige akkurat skimte en lille dreng, der i hvert fald ikke kommer til at tage kørekort før om mindst ti år. Det rører ham nu ikke, han smiler glad over hele femøren.

- Vi kommer fra Midt- og Vestjyllands Polit og står her i uddannelsesområdet. Så vi prøver jo at rekruttere og gøre folk opmærksomme på politiuddannelsen. Men vi er her i lige så høj grad også for at gøre opmærksom på, at politiet er de gode for de yngste her på pladsen, lyder det fra Michael Borggaard, der er politibetjent hos Midt- og Vestjyllands Polit.

Og det er især hos børnene, at Michael og hans kollega er et hit. Spørgsmålene vil ingen ende tage. - Må jeg låne din peberspray? - Kan jeg tænde for de blå blink? Har du fanget nogle røvere?

- Vores formål ved at komme her i dag er i hvert fald nået. Det er en god idé at vise hele totalforsvaret, for der er rigtigt mange folk, der nyder godt af Forsvarets faciliteter, lyder det fra Michael Borggaard. ■

Super Hornet i Danmark for første gang

KAMPFLY: For amerikanske Boeings kampfly-kandidat F/A-18E, kendt under navnet Super Hornet, var det første gang i dansk luftrum, da man gæstede Danish Air Show på Flyvestation Karup. Boeing benyttede chancen til at vise, hvad deres fly kan præstere, hvis Danmark skulle vælge F/A-18 som nyt kampfly. Vi fløj som de eneste med våben under demonstrationen, da det er vigtigt for os at vise, hvad flyet kan præstere i en rigtig situation, fortæller Mary Ann Brett, talsperson for Boeing. - Vores fly er ikke nødvendigvis det billigste, men sammenligner man combat-capability med pris, er vi unmatched, siger Mary Ann Brett. Boeing fortsatte efter Danish Air Show sin turné til de engelske opvisninger Royal International Air Tattoo (RIAT) den 12. juli og Farnborough Air Show den 24. juli. ■

Nørder til Air Show

NØRDER: Mange flyentusiaster udråber sig selv til at være nørder, men det var et par ægte af slagsen, der indtog scenen foran en flok ellevilde børn til Air Show. Emil og Kåre er professionelle nørder hos Danmarks Radio, hvor de laver programmet I: NØRD, et naturvidenskabeligt tv-program for børn.

- Der var tosse-mange børn, og de var engagerede og hyggede sig. Det så ud til, de havde haft en god dag, siger Emil.

For ham og Nørd-broderen Kåre var det stort at være til Danish Air Show.

- Det er jo et mekka for grejnørder, siger Emil, og Kåre tilføjer:

- Optræden eller ej; jeg ville have været her under alle omstændigheder. ■

PIONER I FLYVEVÅBNET

Frihedskæmper og oberst Niels Lund (1922-2012) var en af det nyoprettede danske flyvevåbens første piloter.

AF SUNE WADSKJÆR NIELSEN / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

HISTORIE Gamle fly tøffer adstadigt gennem luften. Kort efter må man holde sig for ørerne, da en F-16 foretager et imponerende loop. Til Danish Air Show i Karup kunne man opleve hvor stor forskel, der er på nutidens flytyper og dem, der fløj rundt i 1950'erne, da Flyvevåbnet blev født. Flyvåbnets Historiske Samling har netop udgivet oberst Niels Lunds erindringer. Han var en af dem, der var med til at grundlægge Flyvevåbnet i 1950.

Som 11-årig var Niels Lund med til sin noget ældre spejderkammerat piloten Niels Klinby-Petersens begravelse. Han var omkommet ved en flyulykke. Selv om det måske kunne have afskrækket ham, vakte oplevelsen hans interesse for flyvning.

Der skulle gå mange år, før Niels Lund fik opfyldt pilotdrømmen. Hans far, Otto Diderik Lund, var officiant og ridelærer ved Jydske Dragonregiment i Randers. Niels Lund ville gerne følge i sin fars fodspor og have en militær karriere. Det frarådede faderen. Til sidst gav han dog efter for sin søns ønske, men før Niels Lund kunne komme ind i Forsvaret, begyndte Anden Verdenskrig.

Ville gerne med i krig

Krigen var en frustrerende oplevelse for Niels Lund. Han ville gerne deltage aktivt, men det var næsten umuligt som dansker. Først opsøgte han den finske konsul i Randers for at melde sig frivilligt i Finlands krig mod Sovjetunionen, men konsulen forklarede ham, at finnerne overhovedet ikke havde brug for 19-årige danskere uden militær erfaring. I 1942 blev han indkaldt til den danske hær og kom i artilleriet. Hans garnison i Svendborg overgav sig uden kamp, da tyskerne 29. august 1943 internerede hæren og flåden. Så prøvede Niels Lund at komme til England med en fisker fra Thyborøn for at kæmpe på de allieredes side. Fiskeren viste sig dog at være nazisympatisør, så det måtte han også opgive.

Endelig frihedskæmper

I september 1944 lykkedes det ham efter flere forgæves forsøg at komme ind i modstandsbevægelsen. Hans største bedrift som frihedskæmper var, da han sprængte et tysk

marinefartøj i luften ved Bredballe i Vejle. Den farligste mission var hans gruppes sabotageforsøg mod værnemagerfirmaet Hov Savværk, hvor de kom i ildkamp med de tyske vagter, og to af hans kammerater blev hårdt såret.

Kort efter krigen var slut, trådte Niels Lund igen ind i Hæren og kom på officersskolen året efter.

"Ret tidligt var det min opfattelse, at jeg ville tilbage til artilleriet; men nu så jeg en anden mulighed - flyvning og det flyvevåben, der måtte opstå efter erfaringerne fra Anden Verdenskrig. I sammenligning hermed forekom en tilværelse i en artillerigarnison mindre attraktiv".

Første tur i luften

Den 7. marts 1949 fløj han for første gang. Det var i det dansk producerede KZ II træningsfly. Under sin uddannelse stiftede han også bekendtskab med mange flytyper fra Anden Verdenskrig, der var endt på de allieredes overskudslagre - Havard T6, Oxford Mk 1 og den navnkundige britiske Spitfire. Fra 1949 begyndte det at strømme ind med nye og mere moderne flytyper, da Danmark kom med i NATO og fik del i den amerikanske våbenhjælp. Et år efter opstod Flyvevåbnet, flyene blev fordelt til nye eskadriller og fik baser på flypladser anlagt af tyskerne under krigen.

Niels Lund fik en af de nye enheder - eskadrille 728 - i Skrydstrup, der bestod af Thunderjet f-84 jagerbombere.

Ramt af tragedier

Flyvevåbnets ledelse ville gerne vise, hvor hurtigt de var blevet klar til at forsvare Danmarks luftrum, og i efteråret 1953 arrangerede de en storstilet øvelse på Flyvestation Karup. Der fandtes endnu ikke et operationsklart kontrolcenter i Karup, og Niels Lund skulle lede sin eskadrilles operationer samtidig med, han også selv skulle flyve. Vejret var dårligt, og fire af hans Thunderjets opgav at lande i Karup og søgte i stedet mod Skrydstrup. Det ene fly løb tør for brændstof og styrtede ned ved Christiansfeld. Piloten omkom. Resten reddede sig til Skrydstrup på de sidste dråber brændstof. Niels Lund kunne høre, hvad der skete over radioen, mens han selv var i luften, men kunne intet gøre. Han fik en tjenstlig påtale for episoden og erkender, at han havde overvurderet den pilot, som var i spidsen for de fire fly.

Den 1. oktober 1983 blev oberst Niels Lund udnævnt til Kommandør af Dannebrogordenen. I den anledning blev han - som alle andre modtagere af danske ordener - anmodet om at aflevere en levnedsbetegnelse til Ordenskapitlet. Det er i store træk den betegnelse, der er udgivet af Flyvevåbnets Historiske Samling.

Foto: Flyvevåbnets Historiske Samling

Fire år senere blev eskadrillen ramt af en ny tragedie - en næsten uforståelig ulykke. Under en øvelse i skydning og bombning i lav højde på Rømø blev en skydeleder slået ihjel, fordi han blev ramt af undersiden af en Thunderjet. Piloten var fløjet alt for tæt på kontroltårnet, hvor skydelederen stod.

"Det var en tung gang, den sværeste jeg har oplevet at underrette familien og prøve at forklare, hvad der var sket, og hvorledes noget sådan kunne forekomme".

Mangel på erfaring og dårlig disciplin hos nogle af flyvevåbnets unge løver var skyld i mange ulykker i Flyvevåbnets unge år, mente han.

Retur i chefstolen

Efter hans "ilddåb" som fører for eskadrille 728 gik mere end ti år, før han igen kunne sætte sig i chefstolen på en flyvestation. I den tid arbejdede han i forskellige stabe og var også i NATO-tjeneste i Frankrig. Det var ikke hans livret. Han var pilot og ville helst have poster, hvor han havde lejlighed til at flyve. I 1969 blev han chef for Flyvestation Karup. Flyvevåbnet var nu kommet i faste og ordnede rammer.

"Gennem de næsten tyve år, der var forløbet siden Flyvevåbnets oprettelse, var stationens organisation og bemanning banket sådan på plads, at livet for en chef var relativt ukompliceret".

De sidste år af Niels Lunds karriere sad han i forskellige NATO-hovedkvarterer. Dengang var det ikke altid let at være dansk officer på en NATO-post, for Danmark blev betragtet som NATOs landsbytosse på grund af Forsvarets ringe størrelse i et ellers meget velstående land.

I 1984 sluttede Niels Lunds karriere i Forsvaret. Han var meget tilfreds med den måde, Flyvevåbnet havde udviklet sig på, men han måtte også give sin far ret i mange af de ulemper ved militærlivet, han havde advaret om. Danmarks lunkne holdning til et militært forsvar og tilbageholdende indsats i NATO var med til at sætte dybe skår i arbejdsglæden. ■

Hele Niels Lunds levnedsbetegnelse er tilgængelig på internettet:

<http://www.flyhis.dk/Oberst%20Niels%20Lund.pdf>.

Eskadrille 728 umiddelbart før Niels Lund forlod chefposten i eskadrillen i 1957. Foto: Flyvevåbnets Historiske Samling

PERSPEKTIV

Afghanistan:

Psykolog i tjeneste

At håndtere et skydevåben, at yde førstehjælp, at have styr på stumperne og lide afsavn til sine kære derhjemme. Det er ikke alene soldatens virkelighed som udsendt – det gælder også som militærpsykolog i Forsvaret.

AF ANDREAS RECKEWEG GODFREY / VETERANCENTRET

ERFARING

En "særlig melding" indløber. På en patrulje i Afghanistan omkommer en dansk soldat efter at have udløst en improviseret sprængladning. En tragisk hændelse, der igangsætter mange nødvendige reaktioner – og en helt konkret opgave for militærpsykolog Elías Kristjánsson; at drage til missionsområdet og yde støtte til de udsendte soldater.

- Jeg husker tydeligt varmen og den tørre ørkenluft, der tager imod mig og min teammakker, da vi ankommer til Helmand-provinsen den dag i september 2012. Jeg havde været udsendt som psykolog før, men det var min første gang i Helmand – og så endda på en så tragisk baggrund. Jeg nåede dog ikke at tænke nærmere over det, da vi straks gik i gang med arbejdet, fortæller leder for INTOPS sektionen ved Veterancentret, Elías Kristjánsson.

Ligesom materiel

I perioden 2006-2013 har Forsvaret sendt i alt 93 psykologteams til så forskellige steder som Afghanistan, Adenbugten, Irak, Grønland, Island og Libanon – alle gange med det formål at yde støtte til Forsvarets medarbejdere.

- Det er med psykologer som med materiel, der stilles til soldatens rådighed.

I missionsområdet anvender man kun det, der gør nytte. Psykologer kan bruges til at sikre, at vores soldater mentalt er bedst muligt rustet til at løse deres opgaver. Dermed sagt at det er soldaternes fortjeneste, at vi overhovedet bliver brugt. Det har lært mig, at vi har

- Jeg har vanskeligt ved at forberede mig på den konkrete opgave. Den er der alligevel ingen, der rigtig kender, når det kommer til arbejdet i INTOPS. Men jeg forbereder mig altid på at omstille mig og agere efter de forhold, der nu engang er til stede. En af de mere kuriøse ople-

Serie: Hvad lærte vi?

Forsvarsavisen sætter fokus på de erfaringer, som danske soldater har taget med hjem fra de seneste års mange missionsområder rundt om i verden. Hvordan gik det, og hvad tager vi med ud næste gang?

med oplyste og sunde mennesker at gøre. Soldater, der godt ved, at sårbare ting som følelser, tanker og adfærd skal prioriteres – på lige fod med for eksempel fysisk træning og det rette materiel, fortæller Elías Kristjánsson.

At tale med sæbe i øjnene

Selvom Elías Kristjánsson, som udsendt psykolog, har besøgt mange typer af missioner – på tværs af de tre værn – er der alligevel en fællesnævner, når snakken falder på de erfaringer, han har gjort sig. Erfaringer som han trækker på hver gang, han skal af sted til ét af verdens brændpunkter.

velser, som viser, hvor vigtigt det er at kunne tilpasse sig situationen, var engang i KAIA (lejren ved Kabuls internationale lufthavn). Efter en lang dag stod jeg i brusebadet, da en soldat i brusekabinen ved siden af pludselig siger til mig, at han har behov for at tale nogle ting igennem. Nu og her. Og det gjorde vi så – lige efter jeg havde fået skyllet sæben væk fra øjnene!

Mærket det på egen krop

Militærpsykologer og soldater deler mange af de samme udfordringer, når det kommer til det at være udsendt. En af de sværeste ting ved at være udsendt er ef-

Elías Kristjánsson

Chefkonsulent med ansvar for INTOPS siden 2013

Psykolog i Forsvaret siden 2011, udsendt 7 gange til forskellige operationsområder.

Teamleder i Regionspsykiatrien i Holstebro 2008-2011 Team for Traumatiserede Flygtninge (Holstebro-Herning-Viborg-Skive)

2003-2007 Psykolog i Regionspsykiatrien i Herning

Cand.psych 2003

1992-2000 Politimand

ter Elías Kristjánssons mening at være af sted fra familien, også selvom det typisk blot drejer sig om nogle uger ad gangen. - Som psykologer, nej som mennesker, er vi sårbare på samme måde som de soldater, vi støtter. Vi har ligeledes ændret prioriteringen af vores dagligdag, sagt farvel til vores elskede uden at vide, om det er for sidste gang. Vi har også skrevet vores 'Sidste Vilje', planlagt begravelsen og skrevet afskedsbreve til vores børn og kære. På den måde deler vi jo – på godt og ondt – soldaternes vilkår og tilværelse.

Og Elías Kristjánsson har mærket konsekvenserne af de mange missionsrejser på egen krop.

- Min lille søn på seks år har haft meget svært ved at forstå, hvorfor jeg er så meget væk hjemmefra. Det har han reageret på ved at blive indadvendt og hidsig overfor sin mor. Det var meget hårdt – både for mig, der sad langt væk hjemmefra, men i særdeleshed for min kone, som stod alene med det derhjemme. Når det er sagt, er det heldigvis også en erfaring, som jeg efterfølgende har kunnet bruge i mit arbejde. Jeg kender på egen krop til nogle af de udsendtes vilkår – og hvordan det påvirker familien og den enkelte soldat. Netop derfor giver det også for mig rigtig god mening, at Forsvaret har stort fokus på de pårørende. ■

Kaptajn Stina Cederberg var efterretningsofficer og deltog i kampbidragets operationer på ISAF 17. Nu er hun med til at lægge grundstenene for det næste hold, der skal arbejde i Kabuls internationale lufthavn.

FRA SLANGEPASSET TIL LUFTHAVNEN I KABUL

Kaptajn Stina Cederberg har taget hele turen. Hun har deltaget i operationer med ISAF 17's kampvognsdetachement, arbejdet som stabsofficer i Camp Bastion og forbereder nu rammerne for det næste hold danskere i Kabuls internationale lufthavn.

TEKST OG FOTO: PER B. JØRGENSEN / KAPTJAIN, PRESSEOFFICER, ISAF 17

AFGHANISTAN

Omskiftelighed med krav om fleksibilitet er et grundvilkår for en mission i hastig forandring. Indsatsen i Afghanistan ændrer fokus. Både hvad angår indhold og geografi.

Slangepasset, Bridge Tom, Highway 1. Lokaliteter som er kendte af mange danske soldater, der har deltaget i operationerne i Helmandprovinsen. Geografien kender kaptajn Stina Cederberg indgående fra hendes arbejde som efterretningsofficer i kampvognsdetachementet.

- Operationerne strakte sig ofte over flere dage, hvor vi sikrede bestemte områder således, at andre enheder kunne arbejde så uforstyrret som muligt. Min opgave var blandt andet at koordinere indsættelsen af det ubemandede fly og vores lyttekapacitet og i det hele taget skaffe et detaljeret billede af situationen i det område, hvor vi var indsat, fortæller Stina Cederberg.

- Vores operationer og opgaveløsning foregik som oftest uden den store dramatik. Livet inde i Camp Bastion forud for og efter en operation var som regel væsentlig mere hektisk, end når vi var af sted.

Et tæt sammenhold

Ofte var hun afsted mange dage under åben himmel sammen med det samme team under lidt primitive vilkår. Set udefra må en af de store udfordringer være at få alt til at fungere uden at folk går hinanden på nerverne, eller at soldaterne bliver ramt af kedsomhed.

- Jeg har været af sted på tidligere hold, og jeg vil sige, at dette hold har været en helt speciel og positiv oplevelse. Sammenholdet har været rigtig godt. Det, at vi er et relativt lille hold, har gjort, at atmosfæren har været mere tæt og intim, pointerer kaptajnen, der mener, at det også har været medvirkende til, at de har fået tingene til at fungere på en rigtig god måde.

- Der har altid været gode kammerater og kolleger omkring mig. Det er min oplevelse, at vi har alle arbejdet for at få det bedste ud af det. Jeg tror også at det at være de sidste kampsoldater i Helmand, har haft en betydning for vores

gode sammenhold. Alle var indstillet på, at vi skulle slutte af på en ordentlig måde, siger Stina Cederberg.

Ud af de knap 90 dage der gik i mellem, at kampbidraget var klar til operationer og frem til afslutningen af operationerne i maj, var bidraget indsat i operationer i 43 dage.

- Da operationerne var afsluttede, materiel og køretøjer afleveret, og alle dem, som jeg havde arbejdet sammen med i tre måneder, var rejst hjem, tog jeg på leave. Det var tiltrængt. Vi havde været ude på operationer i mange og lange perioder og tiden til hvile ud, havde været knap, siger hun.

Det må aldrig blive usynligt

Da kampbidraget havde afsluttet operationerne, ændrede ISAF 17 fokus. Nu lå vægten på hjemtagning og lejredbrydning. Det betød hurtigt nogle synlige forandringer i Camp Viking. Pladser, hvor der før havde holdt køretøjer, stod tomme. Telte og andet udstyr blev taget ned.

- Det var en underlig fornemmelse at vende tilbage og opleve, hvor hurtigt det gik med nedbrydningen af lejren. Det, at se det hele kollapse var underligt. Camp Viking havde været noget som rigtig mange, og mig selv inklusiv, havde været en del af gennem lang tid. Både på dette hold, men også på tidligere hold. Jeg sagde til mig selv: "Lige om lidt er det hele væk". Jeg håber aldrig, at vores tilstedeværelse her bliver usynlig, siger Stina Cederberg.

Hej til en global landsby

Opgaven i det sydlige Afghanistan er nu afsluttet. Camp Viking er ved at være afviklet, og det sidste materiel og de sidste soldater vender snart tilbage til Danmark. Samtidig opbygger soldater fra ISAF 17 organisationen i Kabul-området, hvor den danske støtte til stabe og skoler skal have sit virke i fremtiden.

- Det er ren luksus at komme herop. Væk fra støv, støj, varme og bad under en shower-bag. Kontrasten er stor. Rigtige værelser med udsigt til snebelagte bjerge og god plads, restauranter, caféer og butikker. Alle de faciliteter, der hører til i en lille by, siger Stina, der specielt er begejstret for alle nationaliteterne i området.

- Her er der virkelig en international atmosfære, en bro-

get og farverig flok af mennesker – det er fantastisk at leve i en global landsby, hvor jeg får brugt alle mine sprogfærdigheder.

Vi bygger op fra bunden

Opgaven er også væsentlig anderledes end i Camp Bastion. ISAF 17 skal i Kabuls internationale lufthavn opbygge en organisation, der kan støtte det samlede danske bidrag i Kabul med administration og logistik. I august vil soldaterne fra ISAF 17 blive afløst af et nyt hold, der skal videreføre opgaven.

- Jeg forventer, at vi vil få alle de grundlæggende ting på plads, så vore afløserne ikke skal begynde helt fra bunden. Vi er allerede kommet ret langt, og tiden går ret hurtigt. Vi er blevet taget godt imod af de danskere, der var her i forvejen. Det er mit indtryk, at der er et godt sammenhold, hvor vi arbejder for holdet og støtter hinanden. Det lykkes, fordi vi er gode til at skabe danske holdepunkter på det sociale plan. Vi har for eksempel fredagsbrunch, og vi laver forskellige aktiviteter sammen.

- Det er spændende at være med til at bygge noget nyt op og få tingene til at virke ved fælles hjælp, og det var en speciel oplevelse at være med til at lukke ned i Helmand, siger kaptajn Stina Cederberg. ■

VIDEN OM AFGHANISTAN

I løbet af september lancerer Forsvaret en stor temaside om Afghanistan på www.forsvaret.dk/afghanistan. Få et indblik i operationer og baser på et interaktivt kort og se tilbage på de enkelte holds opgaver.

- Med den nye side præsenterer vi for første gang et samlet overblik over den danske indsats i Afghanistan. En indsats der har stor fokus både internt i Forsvaret og i medierne. Siden vil derfor løbende udbygges med blandt andet personlige beretninger og detaljerede beskrivelser af operationer, siger oberstløjtnant Peter Dahl, der er chef i Forsvarets kommunikationsafdeling.

Kulturanalyse som våben

Kultur skal ses som en løsningsmodel – et værktøj – til at fremme taktiske og operative mål, derfor skal flere soldater undervises i kulturanalyse, mener forskere ved Forsvarsakademiets Institut for Sprog og Kultur. Foto: Forsvarsakademiet, Institut for Sprog og Kultur

Kulturelle forhold spiller en afgørende rolle i nutidens krige. Det viser erfaringer fra blandt andet Irak og Afghanistan. Derfor forsker Forsvarsakademiets Institut for Sprog og Kultur i, hvordan kulturanalyse bedre integreres i den militære planlægning.

AF KIRA KATHRINE VESTERHOLT / FORSVARSAKADEMIET

FORSTÅELSE Ved Institut for Sprog og Kultur har man ansat antropologer til at forske og undervise i 'militær operativ kultur', som det officielt kaldes på Forsvarsakademiet. Sammen med militære ansatte skal de blandt andet se på, hvordan forståelse af sociokulturelle forhold i missionsområder kan støtte og udvikle planlægningen og gennemførelsen af militære operationer.

Spørger man antropologerne selv, ønsker de at gøre op med de nuværende planlægningsmodellers forståelse af kultur som noget definitivt og uforanderligt. I stedet ønsker de at fokusere mere på de dynamikker og processer, der skaber kultur.

- Kultur er ikke en statisk størrelse. Kultur er foranderlig. Kultur er noget, som produceres og som kan påvirkes, forklarer Maya Mynster Christensen, som er antropolog, forsker og én af hovedaktørerne bag forskningsprojektet 'Kultur som operativt værktøj'.

Nye modeller til nutidens krige

Forsvaret har lært meget af de komplicerede indsættelser i blandt andet Irak og Afghanistan.

- På den ene side har vi erfaret, at vi vinder slagene, hver gang vi fysisk står over for fjenden. På den anden side står det klart, at vi ikke kan slå oprørsstyrker uden den lokale befolknings opbakning – og den får vi ikke uden både at forstå lokalbefolkningen og forstå, hvad vores tilstedeværelse betyder. Vi skal forstå den kultur, vi

som soldater opererer i, for at have succes med tidens militære operationer, forklarer oberstløjtnant Nicolas T. Veicherts, som er chef for Forsvarsakademiets Institut for Sprog og Kultur.

Det er blandt andet disse erfaringer, der ligger bag ønsket om at videreudvikle de militære planlægningsmodeller.

- Vi mener, at de eksisterende modeller er for fjendefokuserede og derfor i nogen grad overser, hvorledes forståelse og brug af kultur også kan fremme militære målsætninger. Og her tænker jeg ikke alene på at vinde "hearts and minds", men også på mere overordnede tilgange, hvor for eksempel fravær af eller reduceret militær indsats i bestemte dele af et konfliktområde kan vise sig at være den bedste vej frem mod stabilitet, uddyber Nicolas T. Veicherts.

Konfliktløsning og refleksion

Som soldat kan man bruge sin egen kulturelle bevidsthed til at bygge bro. Står man for eksempel som mentor for de afghanske styrker i Helmand, bliver de kulturelle forskelle meget synlige, påpeger antropolog Rikke Haugegaard, som selv har været udsendt som kulturrådgiver i Afghanistan og som er adjunkt ved Institut for Sprog og Kultur. I stedet for at fokusere på forskellene kan man se på, hvad man har til fælles.

Det er derfor vigtigt, at den enkelte soldat reflekterer over sin egen kultur, ligesom det er væsentligt, at soldaten lærer at forstå kulturen i missionsområdet mener Rikke Haugegaard.

- Hvis man står i en konfliktsituation i Mali, er det godt at vide, hvordan de lokale i

området normalt løser konflikter. Her bliver stridigheder og spørgsmål, der kan lede til konflikt, behandlet i klanernes ældsteråd. Som international styrke kan man bruge denne viden og spille ind i det kulturelle rum og de traditioner, der allerede findes i stedet for at presse en bestemt konfliktløsningsmodel ned over lokale aktører, siger Rikke Haugegaard.

Som Maya Mynster Christensen formulerer det, så skal kultur ses som en løsningsmodel – et værktøj – som Forsvaret skal bruge til at fremme taktiske og operative mål.

Kultur som operativt værktøj

Ifølge Institut for Sprog og Kulturs civile og militære medarbejdere er det altså vigtigt at integrere kultur netop på både det taktiske og det operative plan.

- Taleban brugte en bestemt bro på vej til områder, hvor de lagde vejsidebomber og angreb de vestlige styrker. En traditionel militær måde at standse Taleban på ville være at sprænge broen. Det blev dog valgt fra, da man opdagede, at broen også var lokalbefolkningens adgangsvej til det lokale marked. Vi kiggede altså også på, hvad en aktion ville betyde for civilbefolkningen. På den måde skabte vi et bredere perspektiv og beslutningsgrundlag end det rent militære, fortæller instituttets underviser i kontaktfærdigheder Anne Åbom, kaptajn af reserven og sprogofficer, med et eksempel fra Afghanistan.

På det operative plan spiller kultur en vigtig rolle. Især i den første overordnede militære planlægning. Orlogskaptajn

Poul Martin Linnet, der leder forskningen på Institut for Sprog og Kultur, giver Vestens ringe forståelse af den irakiske befolknings manglende sammenhængskraft ved invasionen i 2003 som eksempel.

- Havde vi forstået situationen bedre, havde vi formentlig undgået de for Vesten så pinlige plyndringer og været mere klar til at påvirke den magtkamp, der opstod mellem de irakiske klaner. Og dermed forhåbentlig også været klar til at imødegå det oprør, der relativt kort efter tog fart. Tilsvarende vurderer jeg, at vi i Afghanistan helt overordnet formentlig kunne have været nået længere med at stabilisere landet, hvis vi havde anvendt planlægningsmodeller, der var mindre fjendefokuserede og mere kulturorienterede, siger Poul Martin Linnet.

Store ambitioner for fremtiden

Forskningen og undervisningen i 'militær operativ kultur' forventes i de kommende år at blive mere udbredt. Indledningsvis på Forsvarsakademiets egne kurser, for eksempel Master i Militære Studier, Operations- og Føringsuddannelsen og på officersgrunduddannelserne, men også bredere i Forsvaret og internationalt, hvor instituttet deler tanker med tilsvarende britiske og amerikanske organisationer.

Ud over sprogofficererne, der som en naturlig del af deres virke bruger mange timer på forståelse og analyse af kultur, udbyder Institut for Sprog og Kultur også en række ny uddannelser i 'Kultur som operativt værktøj' til beslutningstagere og brugere af operativ kultur i Forsvaret. ■

KULTUR SOM OPERATIVT VÆRKTØJ

● Forskningsprojektet hedder 'Kultur som operativt værktøj' og foregår ved Forsvarsakademiets Institut for Sprog og Kultur.

● Projektet skal generere ny viden om, hvordan kulturelle faktorer påvirker militære operationer.

● Forskerne skal udvikle nye metoder til implementering af denne viden i militære planlægningsprocesser og operationer.

● Man vil undersøge, hvordan kulturelle faktorer kan integreres som analytisk optik i militære planlægningsprocesser.

● Projekt skal sætte mere fokus på, hvordan kultur produceres i samspillet mellem egne styrker og lokale aktører.

KURSER I KULTURFORSTÅELSE

Kultur som operativ enabler

FLEX-modul på Forsvarsakademiets Master i Militære Studier. Kurset udvikler officerens evne til at reflektere over, hvordan sociokulturelle forhold påvirker militære operationer. For eksempel til gavn for stabsarbejder, hvor militære chefer skal rådgives om kulturelle dynamikker i et indsættelsesområde. Kurset er valgfrit for de masterstuderende og eventuelt ledige pladser udbydes bredt i Forsvaret. Ansøgningsfristen er 29. august 2014 via FAK hjemmeside, hvor man kan læse mere om modulet.

Kultur som operativt værktøj

Intensivt kursus rettet mod unge sprogofficerer samt andre militære ledere, der ønsker at løfte deres forståelse af kultur som middel til at opnå militære mål. Kurset er på bachelorniveau og udbydes normalt i november og tager to uger.

Ledelse og Kulturforståelse i Internationale Operationer

Kurset er et pilotprojekt i rammen af Statens Kompetencesekretariat, hvor Forsvarsakademiets Institut for Sprog og Kultur er projektansvarlig. Kurset, der er på diplomniveau, omhandler tværkulturelt samarbejde og kommunikation "på jorden" og fokuserer på at give førere og soldater i den spidse ende værktøjer til at indgå i en tillidskabende dialog med lokale aktører i et missionsområde. Næste kursus løber af stablen i september og oktober 2014. Der kan læses mere om kurset på FAKs hjemmeside under uddannelse.

Nyt værktøj i kassen

Anne Åbom er uddannet sprogofficer og har som pilotprojekt været med som kulturrådgiver ved situationsøvelse for de studerende på Operations- og Føringsuddannelsen på Center for Landmilitære Operationer ved Forsvarsakademiet i foråret 2014. Hun har tidligere været udsendt til Irak.

AF KIRA KATHRINE VESTERHOLT / FORSVARSAKADEMIET

PRAKSIS

Hvad var din opgave på situationsøvelsen?

Vi var to kulturrådgivere, som lavede risikoanalyser, hvor vi så på, hvad forskellige aktioner ville betyde for civilbefolkningen og hvilke mulige reaktionsmønstre, der ville være blandt civilbefolkningen.

På grund af vores praktiske erfaring og teoretiske viden kunne vi svare på en masse spørgsmål om, hvad de studerende kunne gøre og derved være med til at skabe et bredere beslutningsgrundlag,

end hvis beslutningerne blev truffet ud fra rent militære overvejelser.

Hvordan blev du brugt?

Vi var for eksempel med i en red teaming øvelse, hvor vi skulle udfordre de militære planer, som blev lagt og fremlægge alternative scenarier ud fra vores kulturanalytiske baggrund.

Generelt vidste de studerende på Operations- og føringsuddannelsen først ikke helt, hvordan de skulle bruge os. Vi var med af tre omgange, og efterhånden blev de meget bedre til at bruge os og integrere os i staben. De kunne godt se værdien i det, vi kom med.

Hvordan adskiller rollen som kulturrådgiver sig fra rollen som sprogofficer?

Nogle ting var lidt det samme, for man går altid ud fra, at sprogofficererne også ved en masse om kultur. Men som sprogofficer får man mange lavpraktiske spørgsmål, for eksempel hvorfor de flager med et bestemt flag i Sydirak. Det var interessant at bringe det op på et højere niveau og bruge kulturforståelse mere analytisk.

Hvad var udfordringerne?

Tid kan være en udfordring. Ved situationsøvelsen havde de studerende begrænset tid. De skulle have lavet en plan,

som var militært fornuftig og måtte derfor prioritere.

Og nogle gange vejer de militære hensyn højere end hensynet til lokalbefolkningen. Det er nok en fordel at være militært uddannet og kulturrådgiver. Så har man også en militær forståelse at trække på.

Det er praktisk talt umuligt at lave militære operationer uden at påvirke lokalbefolkningen. Det er ét af krigens vilkår. Så det gælder om at finde et niveau, som er acceptabelt. Jeg tror, det vigtigste er, at beslutningerne træffes på et så veletableret grundlag som muligt. ■

Anne i Bagdad. Hun har været udsendt til Irak i 2003 og været i landet i kortere perioder i 2005, 2006 og 2007. Foto: Privat

Hvad kan en sprogofficer?

Sprogofficerens primære opgave er at være militær tolk. Altså en der kan hjælpe danske soldater til at tale med og forstå folk fra for eksempel Afghanistan, Syrien eller Rusland.

Som militær tolk er det dog ikke nok at kunne oversætte ord for ord. En væsentlig del af kommunikation er også at forstå, hvad den anden egentlig mener. Her bruger sprogofficeren sit kendskab til begge parter kultur og skikke sådan, at budskaberne bag ordene trænger igennem.

Fordi sprogofficeren lærer om

kultur, betegner vi dem også efter endt grunduddannelse som kulturvejledere. De kan for eksempel vejlede en deling eller et boardinghold om dos and donts i et bestemt land eller område.

Gennem efteruddannelse kan sprogofficeren – og andre der søger disse kurser – videreudanne sig til kulturrådgiver. Med det afsæt kan man indgå i militære stabsarbejder på højere niveauer og bidrage med analyser af kulturens betydning for iværksættelsen af større operationer. ■

Russisk på skemaet før Ukraine

Efter fem års pause indkaldte Sprogofficersuddannelsen i 2013 igen til russisk. Den opmærksomme læser vil dermed opdage, at russiskuddannelsen blev genoptaget før krisen i Ukraine og dermed ikke på grund af den, som flere medier har fået opfattelsen af.

- Siden den kolde krig har Forsvaret haft behov for russisktalende militære tolke,

primært i forbindelse med våbenkontrollensamarbejdet med blandt andet Rusland og Ukraine. I fremtiden formentligt også i forbindelse med forhandlinger om Arktis, som også Rusland deltager i. Pausen fra 2008 til 2013 skyldes, at der var nok russisktalende tolke i reserven, siger oberstløjtnant Nicolas T. Veicherts, der er chef for uddannelsen. ■

PYHA, DET KOSTER JO SPIDSEN AF EN JETJAGER

De fleste har nok hørt udtrykket, og mon ikke en eller ti sagde følgende under det seneste Danish Air Show: "Det koster spidsen af en jetjager".

AF FLEMMING DIEHL / FMT

PRIS Men hvad koster spidsen af en jetjager egentlig? Nu er jetjagere eller kampfly, som de jo også kaldes, langt fra billige, så mon ikke det er sandt, at spidsen er hulens dyr?

I Forsvarets Materieltjeneste, der køber alt fra støvler og ja spidser til jetjagere, har man kigget lidt i prislister, og sørme om ikke svaret blev fundet. Svaret er måske skuffende for nogen, men fint, når man er den, der skal betale regningen. Spidsen koster nemlig ikke mere end 24.315 kroner.

Spidsen, der sidder på Forsvarets F-16, er ikke andet end et tyndt rør. Det kaldes pilotrøret og bruges til at måle flyets hastighed. Når der flyves, så presses luftmolekyler gennem røret, og et måleudstyr omregner trykket til hastighed.

Prisen på pilotrøret ødelægger dog en smule det gode udtryk, så hvad nu, hvis man tager det stykke med, hvor røret er monteret? Det stykke kaldes Nose Radome Assembly, og vil man købe det, så begynder det at koste spidsen af en jetjager. For her må man punge ud med 113.515 kroner. ■

MASTIFF III er ekstra sikret med gitre til alle sider, døre i alle retninger og udstyr, der kan afmontere bomber. Foto: Arkivfoto

NI ROBUSTE VAGTHUNDE PÅ VEJ

Forsvaret har haft den store pengepung fremme. Ni nyindkøbte pansrede køretøjer skal fremover gøre livet sikrere for soldaterne ude i krigszonerne.

AF RENÉ GYLDENSTEN / FMT

KØRETØJ En ellers stille og noget ferieramt dag på kontoret blev med ét til en historisk begivenhed, da der blev skrevet under på kontrakten til indkøb af i alt ni MASTIFF III. Der er dog ikke tale om, at Forsvarets Materieltjeneste har spenderet millioner på indkøb af godmodige og robuste familiehunde. MASTIFF er også navnet på et topmoderne pansret køretøj med integrerede elektroniske sikringsystemer. Forsvaret har gennem længere tid vurderet, at der er behov for at udvikle den samlede ammunitionsrydningskapacitet.

Sikrer soldaterne

Særligt fokus har været på behovet for en kapacitet til at imødegå og rydde improviserede sprængladninger, herunder anskaffelse af den fornødne sikring af personalet under løsning af rydningsopgaver. I den forbindelse blev det besluttet, at MASTIFF III skal være det køretøj, som bliver den fremtidige materielmæssige platform for kapaciteten.

Danske enheder har tidligere anvendt MASTIFF III i forbindelse med operationer i

Afghanistan. Forsvaret har således et indgående kendskab til køretøjet, som desuden er identisk med det britiske materiel. Der anskaffes dermed et færdigudviklet, fuldt introduceret og operativt afprøvet materielsystem.

Erfaring fra Afghanistan

Alt i alt er indkøbet af de ni pansrede køretøjer med til at støtte et moderne forsvar – hvor især sikkerhed er i fokus. Og netop den øgede sikkerhed blev fremhævet af brigadegeneral og stabschef i FMT, Henrik Raatræ Lundstein, da han forleden skrev under på kontrakten.

- Det er en god aftale, vi nu har skrevet under på. MASTIFF III har vist sin vigtighed i Afghanistan. Så det er glædeligt, at Forsvaret nu har fået tilsvarende køretøjer. Erfaringer fra netop Afghanistan har vist, at det er nødvendigt at have en sådan kapacitet til rådighed i disse miljøer. Derudover er soldaterne fortrolige med anvendelsen af MASTIFF III, hvilket er en kæmpe gevinst. Samlet set højner indkøbet sikkerheden for vores soldater betragteligt – og det kan man da kun glæde sig over, siger Henrik Raatræ Lundstein. ■

FAKTA

- Maritimt Støtte Element holder til ved Oplag Frederikshavn og Oplag Korsør.
- SOK udpeger én af Oplag'erne som 'Lead Oplag' på de enkelte missioner.
- Personellet til MSE kommer fra både Korsør og Frederikshavn – og holdene blandes gerne, så der er folk med på missioner fra hver oplag.
- Der er cirka otte ledere og omkring 16 gaster i Maritimt Støtte Element.
- Som regel har et skib ét anløb om måneden, så det er også MSE'ets udsendelsesfrekvens.

Tre mand fra Maritimt Støtte Element var klar til at modtage fregatten Peter Willemoes, der i begyndelsen af juli lagde til kaj på Sicilien. Foto: Arkivfoto

SØVÆRNETS LOGISTISKE REJSEHOLD

Når et af Søværnets skibe sejler ind i en fremmed havn, så er et dansk rejsehold allerede på plads og klar til at tage imod skibet og sørge for, at logistikken glider.

TEKST AF FOTO: MORTEN MARIANI / SOK

PLANLÆGNING Et dansk hold på tre mand stod klar, da fregatten Peter Willemoes i begyndelsen af juli lagde til kaj på Sicilien. Og sådan er det stort set hver gang et af Søværnets skibe lægger til i en fremmed havn. Et par dage før et skib anløber en udenlandsk havn, er et Maritimt Støtte Element (MSE) allerede på plads og klar til at håndtere alle de logistiske opgaver, der er forbundet med skibets anløb.

Seniorsergent Carsten Nymark har været med siden Maritimt Støtte Element blev til i 2008. Siden dengang har han fire-fem gange om året været af sted som leder af et MSE-hold.

- Typisk er vi 2-3 mand af sted. Vi sætter os ind i den lokale infrastruktur på destinationen, får talt med den lokale agent, havnefoged, toldere og hvad der ellers er af interessenter, der kan hjælpe med at få tingene til at glide, fortæller Carsten Nymark.

MSE'et sørger også for, at der er styr på lokale hoteller og vejen til lufthavnen, så alt glider, hvis der skal ske udskiftninger i besætningen. Og MSE-holdet suppleres med ekstra folk, hvis der er behov for særlige kompetencer.

- Hvis skibet skal have et stort eftersyn, eller der er reparationsopgaver, der skal løses, så får vi teknikere med på MSE-holdet, fortæller Carsten Nymark.

Kommunikerer kun med MSE

Netværk med de lokale er af afgørende betydning for, at et MSE kan gøre et godt stykke arbejde.

- Vi har et stort behov for at støtte os op ad andre folk, så vi bruger en del tid på at netværke. Det er en ekstremt vigtig opgave. Det gode forhold, vi får opbygget med de lokale myndigheder, betyder rigtig meget for vores muligheder for at få alting til at foregå så gnidningsløst som muligt, fortæller Carsten Nymark.

Af den grund foregår al kommunikation fra det udsendte skib gennem MSE'et.

- Det handler i bund og grund om, at vi skal spare tid og penge, så for at vores arbejde skal give mening, så går al kommunikation med skibet igennem os. Hvis for eksempel et skib har brug for plastikkrus, så sørger vi for at finde det billigste sted at indkøbe dem, fortæller Carsten Nymark.

Ikke lige nemt alle steder

I langt de fleste tilfælde er samarbejdet med de lokale myndigheder nemt, men Carsten Nymark har også oplevet steder, hvor opgaven kan være besværlig eller nærmest umulig.

- Der er meget stor forskel på, hvad der kan lade sig gøre i de enkelte havne. I Tanzania kan det være lidt besværligt, men fordi vi har nogle dage til at netværke med de lokale, inden skibet anløber, så går det som regel fint. I Oman derimod er det meget svært at lave logistik. Reglerne i Oman er meget rigide og ubøjelige, så derfor bruger vi faktisk ikke havne i Oman som logistiske anløbshavne, fortæller Carsten Nymark. ■

Et nyt koncept skal sikre særlige talenter i Forsvaret – og det omfatter både civile og militære.
Foto: Forsvarets Personeltjeneste

TALENTPLEJE

Ifølge Forsvarets nye karriereudviklingsstrategi skal karriereudvikling være en mulighed for alle i Forsvaret. Koncept for Talent Management i Forsvaret knytter sig til karriereudviklingsstrategien, men henvender sig til en specifik gruppe af ansatte: Forsvarets talenter.

AF FORSVARETS PERSONELTJENESTE

KARRIERE

Forsvaret har lanceret et nyt koncept for talentarbejde, der blandt andet skal gøre op med den lukkethed, som området tidligere har været præget af i Forsvaret. Derfor er 'Koncept for Talent Management i Forsvaret' i gang med at blive implementeret i myndighederne.

Baggrunden er, at Forsvaret ønsker at udvikle og arbejde med talenter ud fra et perspektiv om, at det både er gavnligt for Forsvaret og for medarbejderen selv.

- Den helt overordnede betragtning er, at hvis den dygtigste medarbejder løser de sværeste opgaver, så opnås den bedste opgaveløsning, siger kommandør Henrik Ryberg, der er chef for bemandingsdivisionen i FPT og én af bagmændene bag talentkonceptet.

- Samtidig ønsker Forsvaret at fastholde de dygtigste medarbejdere, der måske er brugt mange ressourcer på at udvikle, og det mener vi gøres bedst ved at sætte fokus på, at det er i orden at gøre noget ekstra for de helt særlige – det er derfor Koncept for Talent Management nu introduceres, fortæller Henrik Ryberg.

Væk med vanetænkning

Konceptet gør op med den vanetænkning, at talenter alene er officerer, der skal op i pyramiden.

Konceptet definerer nemlig to typer af talent, der skal støttes: "Det faglige talent" og "Ledelsestalentet". Konceptet fastsætter ligeledes, at talenterne kan og skal findes blandt alle medarbejderkategorier - civile som militære og fra manuelt niveau til chefniveauet.

Derudover skal konceptet, ligesom HR-strategien, afspejle en moderne virksomhed og åbenhed omkring Forsvarets processer.

- Forsvarets HR-strategi er blandt andet opstået på baggrund af et ønske om at modernisere måden at forvalte Forsvarets ansatte på. Ud over at tilpasse processerne til det omgivende samfunds metoder har der også været et udpræget ønske om en større åbenhed omkring bemandingen af Forsvarets stillinger. En lignende åbenhed skal også være gældende for de processer, der gælder for håndteringen af Forsvarets talenter, siger Henrik Ryberg.

Myndighederne har teten

Med udgivelsen af Koncept for Talent Management i Forsvaret er myndighederne blevet bedt om at implementere det inden for egne rækker. Da myndighederne bidrager forskelligt til den samlede opgaveløsning, vil det også være forskelligt, hvordan den praktiske udmøntning af konceptet vil være.

Du kan læse Koncept for Talent Management i Forsvaret på HR-portalens. ■

TJENESTEFRI UDEN LØN

AF FORSVARETS PERSONELTJENESTE

TUL

Står du i en situation, hvor du har behov for at søge om tjenestefri uden løn (TUL)

fra din ansættelse i Forsvaret? På HR-portalens under "Fravær & Orlov" kan du læse om, hvordan du forholder dig efter, at praksis er justeret per 1. maj 2014. Du kan se, hvad din ansøgning skal indeholde, hvordan du fremsender den, og hvordan sagsbehandlingen foregår, herunder om der kan godtgøres en særlig interesse for Forsvaret i at bevare en tilknytning til dig som medarbejder.

Du kan også læse kort om de vilkår, der gælder under tjenestefriheden, hvis du bevilges TUL, herunder pensionsforhold, samt hvad du skal gøre, når tjenestefrihedsperioden nærmer sig sit ophør. ■

NYT UDETILLÆG

Forsvarsministeriet har besluttet at ændre udetillægsordningen som resultat af, at Udenrigsministeriet har moderniseret og forenklet ordningen. Det indebærer blandt andet, at udetillægget fremover vil være sammensat af tre delelementer.

AF FORSVARETS PERSONELTJENESTE

UDSTATIONERING

Den 1. september træder et nyt udetillæg med tre delelementer i kraft. De tre delelementer i det moderniserede udetillæg er et udstationeringstillæg, et familietillæg og et hardship- og livskvalitetstillæg.

Udstationeringstillægget kompenserer for daglig husholdning, medhjælp, transport og hjemrejser, mens familietillægget kompenserer medarbejdere, der vælger at være udstationeret som adskilte fra familien samt børnefamilier for visse specifikke meromkostninger og ulemper.

Hardship- og livskvalitetstillægget kompenserer for gener i bredere forstand som følge af hardship og særlige lokale levevilkår. Tillægget vil typisk blive udløst, hvis du søger udstationering til lande, som er præget af for eksempel luftforurening, kriminalitet, trafikforhold og øgede udgifter til fritidsaktiviteter. Indenfor Forsvarsministeriets område gives der for tiden hardshiptillæg i forbindelse med udstationering i Tyrkiet, Polen, Kenya og Etiopien.

Fælles for de tre elementer er, at alle medarbejdere får det samme størrelse tillæg uanset grad.

Moderniseringen gælder alene for udetillægget i forbindelse med udstationering under udetillægsordningen.

Forsvaret arbejder på at indgå aftale om et funktionstillæg til udetillægsordningen. Når det er på plads, vil du kunne læse mere på HR-portalens.

Er du udstationeret i overgangen mellem de to ordninger?

Hvis du bliver udstationeret efter 1. september 2014, omfattes du af den nye udetillægsordning.

Er du allerede udstationeret under den nuværende udetillægsordning og søger en ny stilling i udlandet eller bliver forlænget i den nuværende stilling, er der en række overgangsregler. Du kan læse om dem på HR-portalens under 'Internationalt'. Her kan du også se eksempler på beregninger af det nye udetillæg. Belgien og Kenya er brugt som eksempler.

SÅDAN BEREGNES UDETILLÆGGET

Udetillægget er skattefrit og sammensættes efter, hvordan du vælger at indrette dig på udstationeringsstedet, for eksempel om du tager af sted som enlig, enlig med børn, gift/samlevende, vælger at være adskilt fra familien med mere. Udetillægget dækker samtidig de meromkostninger, du har under udstationeringen.

Forsvarets Personeltjeneste arbejder på at konstruere et regneark, så du også selv kan beregne udetillægget. Når regnearket er færdigt, vil det blive lagt ud på HR-portalens under 'Internationalt'.

JUSTERING AF SUPPLERENDE YDELSER

Ligesom udetillægget er en række af de supplerende ydelser i udstationeringsordningen blevet justeret:

Ægtefællepensionen: Indskuddet på den pensionsordning, der kan oprettes til ægtefællen, er hævet fra cirka 20.000 om året til cirka 50.000 om året.

Forsvarets Sygerefusionsordning: Der gives nu 100 % sygesikringsdækning, på de sygdomsbehandlinger, Forsvaret dækker. Det betyder, at du ikke skal tegne en supplerende forsikring for de resterende 20 %.

Børnepasning: Du kan få tilskud til merudgifter til børnepasning fra barnet fylder et år og til det sidste år før egentlig skolestart i 1. klasse, svarende til dansk børnehaveklasse.

HR-partneren har en tæt dialog med FMT's ledelse. Det giver forståelse for forretningen og bedre rådgivning. Foto: Flemming Diehl

KUNDENS BEHOV I FOKUS

Forsvarets HR-model har nu været i brug i mere end et år. Myndigheder og chefer har fået et større ansvar for HR, og FPT har omstillet sig til at levere støtte og rådgivning til chefer og ledere.

AF FORSVARETS PERSONELTJENESTE OG FORSVARETS MATERIELTJENESTE

SAMARBEJDE

Der har været meget fokus på HR-portalen og rådgivningsfunktionen til chefer med personaleledelse. Men det tredje ben i HR-støtten er knyttet til de lokalt placerede HR-partnere. I Forsvarets Materieltjeneste har samarbejdet mellem HR-partner og myndighedschef udviklet sig.

- Vores rolle som HR-partner er først og fremmest at støtte FMT og fungere som bindeled mellem FPT og FMT, fortæller Jan Villumsen, som er chef for HR-partnersektionen ved FMT.

Han forklarer, at FPT har en central funktion, 'køkket', hvor 'menukortet' udarbejdes, mens de decentrale HR-partnere er forbindelsesled, 'tjenerne', som serviceer kunderne ud fra menukortet.

- Det er et godt billede på vores virkelighed, hvor den decentrale placering betyder, at vi også er til stede ved niveau III og derfor kan yde støtte, der rammer kundens behov, forklarer han.

Kræver godt kendskab til kunden

HR-partnersektionen ved FMT blev oprettet den 1. maj 2013 og består af fem medarbejdere udover chefen. To af medarbejderne er placeret i Forsvarets Forsyning, Depot og Distribution (FDD), mens de fire andre er placeret ved FMT-staben.

En af partnersektionens centrale opgaver er den ledelsesmæssige sparring med chef FMT og niveau III-cheferne om planlægning af forskellige HR-processer og initiativer. I 2013 var der fokus på personeltilpasningen af FMT og den årlige lønforhandling, og i år har partnersektionen koncentreret sig om at omsætte strategiske HR-tiltag til FMT's virkelighed, implementere personlige kvalifikationsstillæg og facilitere pilotprojektet Social Kapital, som sætter fokus på trivsel og samarbejde i organisationen.

Jan Villumsen fortæller, at rollen som lokal HR-partner kræver et indgående kendskab til FMT's udfordringer og virkelighed, og at partnersektionen ofte bliver udfordret med spørgsmålet, om de kender kunden godt nok. - Vores lokale tilstedeværelse er en forudsætning for, at vi kan være orienteret mod forretningen FMT. Vi skal kende FMT's virksomhedsstrategi og vide, hvad det betyder at "skaffe, forsyne og vedligeholde", som er FMT's kerneopgave. Samtidig skal vi forholde os til chef FMT's prioriteringer for året, som er beskrevet i handlingsprogrammet.

For at kunne støtte den øverste ledelse med viden om HR, deltager vi i FMT's ledelses- og samarbejdsstruktur både på niveau II og III samt i FMT's lederkonference, der afholdes cirka hvert andet år og deltager i diverse tværgående fora, siger Jan Villumsen.

Vi er i samme båd-kultur

Ligesom enhver anden forandring var etableringen af FPT's nye HR-partnersektion ved FMT for godt et år siden omgærdet af usikkerhed og en vis skepsis. Ville opgaverne blive løst ligeså godt som før? Hvordan ville samarbejdet blive? Ifølge chef FMT, generalløjtnant Per Pugholm Olsen, blev denne usikkerhed og skepsis hurtigt gjort til skamme og visket bort.

Umiddelbart efter etableringen af HR-partnersektionen skulle FMT gennemføre en personeltilpasning som følge af forsvarsforliget. På trods af et kæmpe tidspres viste HR-partnerstrukturen ifølge Per Pugholm Olsen sin styrke ved at løse opgaven på meget tilfredsstillende vis.

- Tidligere brugte vores egen HR-organisation meget tid på at drøfte med FPT, om de kunne hjælpe os med at løse en konkret opgave, og hvordan opgaven i givet fald skulle løses. Der var ofte uenigheder, og kulturen var langt hen ad vejen en 'dem og os'-kultur. Den har vi ikke længere. HR-partnerselementet ved FMT arbejder efter mottoet: Hvad kan vi hjælpe jer med?. Jeg oplever, at etableringen af HR-partneren har øget FPT's kundefokus og gjort selve samarbejdet med FPT lettere, så vi reelt har fået en 'vi er i samme båd'-kultur, fortæller Per Pugholm Olsen.

Fortsatte udfordringer

Som HR-partnerchef har Jan Villumsen god grund til at være tilfreds med samarbejdet med FMT på trods af den indledende modstand. Han understreger, at der stadig er udfordringer, som blandt andet udspringer af den omstilling, FPT har været igennem fra kommando- til servicemyndighed. Samtidig har det været nødvendigt løbende at udvikle partnermodellen.

- Rollefordelingen mellem det centrale FPT og os som HR-partner har til tider været uklar. Derfor har FPT også fokus på at definere rollerne tydeligere i 2014. Det er også en udfordring at omsætte FMT's virkelighed til den HR-drift, som det centrale FPT leverer, siger Jan Villumsen, som understreger, at FPT endnu ikke er helt i mål i forhold til at få solgt FPT's serviceindgange til FMT's chefer, ledere og medarbejdere. ■

Jeg oplever, at etableringen af HR-partneren har øget FPT's kundefokus og gjort selve samarbejdet med FPT lettere, så vi reelt har fået en vi er i samme båd-kultur.

Per Pugholm Olsen
generalløjtnant

OPGAVER SOM PARTNERSEKTIONEN LØSER:

- Rådgiver og støtter CHFMT i HR-relaterede spørgsmål
- Udarbejder FMT's høringsvar på HR-relaterede direktiver, koncepter og strategier
- Driver eller støtter forandringer af FMT's organisation
- Styrker arbejdet med god ledelse i FMT
- Implementerer diverse projekter som følge af HR-strategien
- Støtter den øverste ledelse i FMT med konkret HR-viden og indsigt

TRE SERVICEINDGANGE TIL HR:

HR-portalen

Hvad end du søger information om løn, barsel, arbejdsskader eller medaljer, så finder du det på HR-portalen. Portalen åbnede på intranettet i april 2013 og på internettet i oktober samme år og har gennemsnitligt cirka 600 unikke brugere dagligt. HR-portalen optimeres løbende blandt andet ud fra brugerfeedback.

HR-rådgivningen

HR-rådgivningen - med telefonnummer 32665566 - er en rådgivningsfunktion til chefer og ledere med personaleansvar. Rådgivningen modtager gennemsnitligt 30-40 henvendelser dagligt. Nogle sager afsluttes i røret eller skriftligt i HR-rådgivningen, mens andre sendes videre til en relevant fagspecialist.

HR-partneren

Med HR-partnerselementerne er FPT tilstede ved alle NIV II-myndighederne. De bistår myndighedschefen med HR-rådgivning og løser diverse opgaver inden for HR for eksempel Ny Løn, bemanning, ledelses-sparring og forandringsprocesser.

Ved særlige lejligheder affyres der salut fra Kronborgs historiske bronzekanoner på Flagbastionen - verdens ældste stadig fungerende kanonbatteri. De 17 kanoner på Kronborg er 12 punnds forladekanoner af systemet Karl af Hessen. De blev støbt i bronze i 1766-69 på Frederiksværk. Foto: Anders Greve

SKUD FOR FRED OG HØJTID

Kanoner, krudt og kugler forbinder de fleste med krig og ødelæggelse, men de voldsomme brag og de rygende kanoner kan også markere fredelige hensigter. Saluttering er en gammel tradition, som den dag i dag holdes i hævd.

AF MORTEN MARIANI / SOK

SALUT

Når der i vore dage afgives salutter, sker det med løst krudt i kanonerne, men sådan har det ikke altid været. Oprindeligt blev salutter afgivet for at tømme kanonerne. De gamle forladekanoner kunne kun tømmes ved at blive affyret, og på den måde kunne et skib vise, at man havde fredelige hensigter, inden skibet for eksempel anløb en fremmed havn. På samme måde skød det fremmede lands landfæstning eller skib sine kanoner tomme ved at besvare salutten.

Det danske løsen er den særlige danske salut, der blev brugt til at annoncere over for andre skibe og befæstninger i land, at et dansk orlogsskib nærmede sig. På samme måde havde svenskerne et løsen, der bestod af fire skud. Traditionen kendes også fra det danske trefoldige hurra - imens svenskerne bruger et firefoldigt leve. Søværnets Operative Kommandos våbenskjold med to krydslagte kanoner og tre kanonkugler repræsenterer netop det danske løsen.

Jo vigtigere des flere skud

Antallet af skud, der affyres ved en salut, kan som regel afsløre, hvor vigtig en begivenhed, der et tale om. For

eksempel salutes der for dronningen med 27 skud - og endog tre gange 27 skud ved helt særlige lejligheder. Kronprinsen får 21 skud, imens prinser og prinsesser må nøjes med 15 skud.

Antallet af skud ved salutter er altid ulige. Det skyldes gammel overtro om, at et lige antal skud betød uheld. Af samme grund er salutter for Kongehuset lavet ud fra primtal, der tidligere blev betragtet som hellige. Reglerne for antallet af skud, der skal afgives ved salut, stammer helt tilbage fra 1731, hvor det danske salutreglement blev vedtaget.

Sixtus

På batteriet Sixtus ved Marinekaserne København har der siden 1736 stået kanoner. Ti gamle kanoner står stadig på Sixtus, men det er nyere kanoner, der bruges ved salutter i forbindelse med mærkedage i Kongehuset og ved andre særlige lejligheder som for eksempel flådebesøg.

De første regler for saluttering fra Sixtus blev fastsat i 1788. Siden dengang har kongerigetets suverænitetflag, Rigets Flag, vajat på den østligste ende af Nyhavn og er dagligt blevet hejst ved solopgang og nedhalet ved solnedgang, til braget af ét salutskud. ■

SALUTTER

Salutter inddeles i dag i:

- Salut for nationsflag. Både for danske og fremmede flag.
- Salut for kommandotegn. For højerestående officerer, der fører kommandotegn.
- Personlig salut. For eksempel kongelige og ministre.
- Andre salutter. Ved deltagelse i glædeshøjtideligheder.
- Sørgesalut. Ved deltagelse i sørgehøjtideligheder.
- Salut afgives med 5 sekunder mellem skuddene, bortset fra sørgesalut, hvor der er 30 sekunder mellem skuddene. Der afgives altid et ulige antal skud under salut, da lige tal efter gammel overtro skulle betyde ulykke.

Kilde: Orlogsgasten

FRA LUFTMELDESTATION TIL LIEBHAYERBOLIG

Da den gamle luftmeldestation på Skovtoften 6 i Aalborg skulle sælges, blev den hemmelige bygning midt i et almindeligt villakvarter centrum for ophedet debat. Ingen troede på daværende tidspunkt, at den gamle luftmeldecentral ville blive til en moderne liebhaverbolig.

AF SARA SVENSTRUP / FBE

NYT LIV

Historien fornægter sig ikke, når man træder ind i den gamle luftmeldestation.

Man kunne godt være blevet snydt, lige da man kom ind i den moderne entré og blev ledt videre ind i stuen, hvor lyset strømmer ind. Men så kigger man ud af vinduet og ser, at murene er cirka 1 meter tykke – og så er man ikke i tvivl om, at man er trådt ind i en særlig bygning.

Det var civilingeniør, Jesper Thomsø, der så muligheden i bygningen.

- Du ville aldrig bygge et hus sådan her, hvis du skulle lave det fra nyt. Huset har en historie og et særligt rumforløb, der sætter rammen for, hvad du kan. Det er udfordringen. Det har været vigtigt for mig at fastholde husets historie og lege med den, siger Jesper Thomsø.

Det har taget cirka otte måneder at forvandle huset, og det har budt på udfordringer undervejs, for det er et solidt bygget hus, der står på Skovtoften 6.

- Alle de håndværkere, der har været involveret, har sagt, at de aldrig har oplevet så hård beton. For eksempel havde

den håndværker, der skulle skære hullerne ud til vinduerne forventet at bruge tre uger på opgaven. Han endte med at bruge 23, fortæller Jesper Thomsø.

Projektet har været fulgt med stor interesse i nabolaget. Forud for Forsvarets salg af ejendommen var naboerne meget bekymrede for, hvem der kunne finde på at købe det, de så som en effektiv fæstning. Naboerne har været involveret lige fra begyndelsen, hvor Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjeneste (FBE) og Jesper Thomsø afholdt dialogmøder, hvor de forklarede planerne for huset. Senest var alle naboerne til reception, hvor de kunne se det endelige resultat.

- Det er et godt eksempel på, at Forsvarets gamle og særlige ejendomme med den rigtige køber kan få nyt liv – og på den måde skabe samfundsmæssig værdi, fastslår Jens Henrik Sørensen, Chef for Ejendomssektionen i FBE, der i sin tid solgte ejendommen til Jesper Thomsø. ■

LUFTMELDESTATIONEN

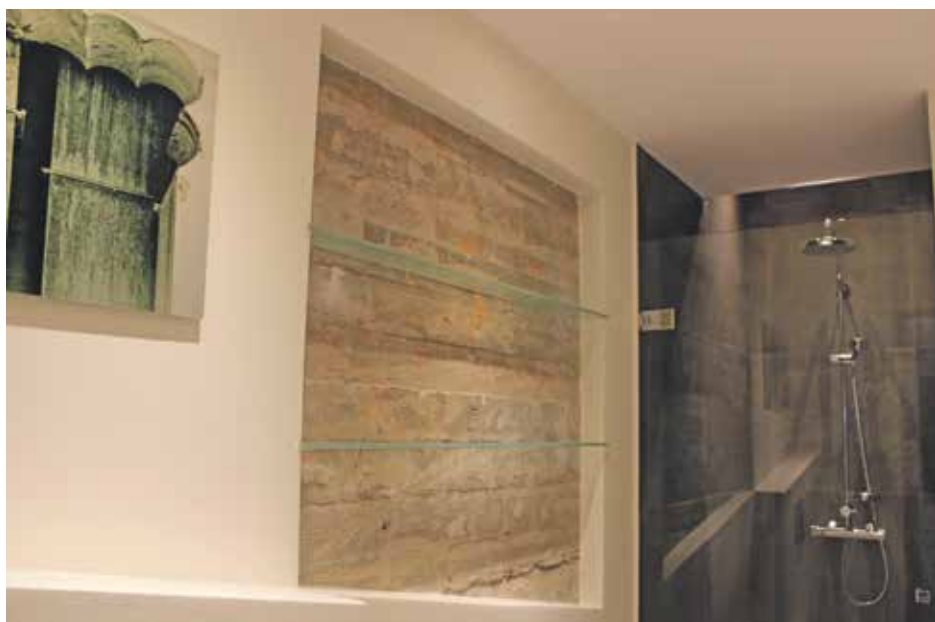
- Luftmeldestationen blev oprindeligt opført i 1930'erne, og i 1950'erne blev der bygget til.
- Ejendommen består af 250 kvadratmeter bolig og 70 kvadratmeter kælder.
- Luftmeldestationen har været brugt af Luftmelderkorpset og dækkede luftrummet i hele Nordjylland.
- Stationens primære formål har været uddannelse. I forbindelse med øvelser holdt man her øje med, hvilke fly, der var i luften hvor, og om det var venner, fjender eller ikke-identificerbare.
- Centrum i luftmeldestationen var et stort bord, der stod i den nuværende stue. Bordet var et stort kort, hvor man plottede fly ind efterhånden som meldingerne kom ind.
- Luftmelderkorpset blev nedlagt i 2004, da radarerne var så effektive, at der ikke længere var behov for korpset. Derefter begyndte Forsvaret at afhænde de gamle luftmeldestationer.

Vinterbillede fra luftmeldestationen, Skovtoften 6, Aalborg.

Den moderne stue. Gennem vinduet til venstre kan man fra fortovet se gennem hele huset over til skoven på den anden side. En sjov detalje, som Jesper Thomsø har lavet for at symbolisere gennemsigtighed i den tidligere så hemmelige og lukkede bygning.

Luftmeldestationens historie springer frem overalt blandt andet gennem moderne fortolkning af den oprindelige stil. Badeværelsets store granitfliser minder om luftmeldestationens betongulv.

Civilingeniør Jesper Thomsø i husets køkken-alrum. Bag ham kan du ane det hvide gipsloft fyldt med små huller, der minder om 1950'ernes masonit-loftsplader – og samtidig har lyddæmpende effekt.

Bevogtningsassistent Maria Thomsen fra Hjemmeværnet på opgave for Flyvevåbnet under Danish Air Show. Foto: Lars Holm

FRIVILLIGE PÅ BEVOGTNING VED AIR SHOW

Hjemmeværnet havde fokus på både rekruttering og skarpe opgaver ved Danish Airshow. Blandt andet hjalp frivillige HJV-soldater med sikring af det flyoperative område.

faglig medarbejder for Hjemmeværnets Kapacitetsopbygningscenter i Afghanistan.

- Jeg tog af sted, fordi jeg simpelthen ikke kunne lade være. Det er jo en drøm at kombinere landbruget, som er mit erhverv, med min fritidsinteresse i Hjemmeværnet. Jeg har hjulpet til med at genetablere landbruget i Helmand-provinsen, forklarede Maria Thomsen, mens flyene flænsede lydbilledet over hovedet på hende.

Støtte til landbrug i Afghanistan

Maria Thomsen er uddannet landmand og jordbrugsteknolog og vendte hjem fra den internationale tjeneste i Afghanistan i februar tidligere på året. Og hun agerer gerne ambassadør for at udbrede kendskabet til Hjemmeværnets mange opgaver for Forsvaret, Politiet og Beredskabet. - Vi gør meget ud af at forklare om vores opgaver, og at Hjemmeværnet rent faktisk også bidrager til at gøre en forskel internationalt.

Det internationale engagement blev ved Danish Airshow understreget af et stort verdenskort på Hjemmeværnets stand. Her kunne gæsterne se alle de steder i verden, hvor Hjemmeværnet har ydet støtte. Det drejer sig blandt andet om Georgien, Kosovo, Estland og det østlige Afrika.

God mulighed for at vise bredden

Normalt er det kun Flyverhjemmeværnet, der deltager i Flyvevåbnets Air Shows. Men i år, hvor showet var for hele Totalsvaret, kunne de cirka 100.000 publikummer møde repræsentanter for stort set alle dele af Hjemmeværnet. Som altid, når vejnettet overbelastes af tusindvis af biler, var Politihjemmeværnet på plads for at støtte Politiet med at afvikle den massive trafik uden for flyvestationen.

Men også Hærhjemmeværnet, Marinehjemmeværnet, SSR (Særlig Støtte og Rekognosceringskompagni), sanitetstjenesten og Flyverhjemmeværnets Musikkorps klædt i flyverblå uniformer og med blankpolerede instrumenter sørgede for et solidt frivilligt bidrag til den store opvisning. - Vi deltager for at vise bredden i Hjemmeværnet. Den er efter min vurdering ukendt for mange folk. Derfor er det så vigtigt for os, at vi deltager i en begivenhed som Danish Air Show, forklarede chef for Flyverhjemmeværnet og for Hjemmeværnskommandoens Driftsstøttedivision, oberst Bernt B. Christiansen, da han kiggede forbi. ■

BEVOGTINGSASSISTENT

- Uddannelsen til bevogtningsassistent i Flyverhjemmeværnet er en af de mest omfattende i Hjemmeværnet. Den er på samme niveau som Flyvevåbnets uddannelse, og kravene til de frivillige soldater er de samme som til de professionelle.
- De 248,5 timers uddannelse fordelt over 15 dage giver mulighed for at virke i et operativt miljø i samarbejde med Flyvevåbnets egne soldater. Opgaverne kan blandt andet være sikring og bevogtning af fly, bevogtning af vigtige installationer på flyvestationer og under særlige forhold civile lufthavne.
- Flyverhjemmeværnsdistriktet gennemfører aspirantkurser for de frivillige soldater flere gange årligt, mens den egentlige uddannelse gennemføres af Flyvevåbnet ved Air Force Training Centre i Karup.

AF RIKKE KJÆR HAUKROGH OG KASPER BRØNDUM ANDERSEN / HJEMMEVÆRNET

HJEMMEVÆRNET

Ved det velbesøgte flyshow i Karup i juni stod Hjemmeværnet for en række skarpe opgaver. Blandt andet assisterede frivillige fra Flyverhjemmeværnet med afspærring, så publikum ikke forvildede sig ind på start- og landingsbanerne. Flyvevåbnet fik også hjælp til at bevogte fly og helikoptere på udstillingsområdet.

En af de indsatte frivillige bevogtningsassistenter fra Flyverhjemmeværnet var Maria Thomsen fra Hjemmeværnsskadrille 261 Skive. For at kunne arbejde side om side med de professionelle soldater fra Flyvevåbnet har hun gennemgået knap 250 timers uddannelse fordelt på 15 intense dage - altså oven i den lovpligtige uddannelse på et tilsvarende antal timer og en række andre kurser.

Derudover har Maria Thomsen hentet masser af erfaring som bevogtningssoldat i Kosovo og som udsendt landbrugs-

FORSVARETS UDDANNELSER ANSØGNINGSFRISTER

UDDANNELSE

ANSØGNINGSFRIST

Faglært:

Flymekaniker

19. september 2014

Professionel soldat:

Forward Air Controller

20. oktober 2014

Leder:

Tactical Air Control Party befalingsmand

20. oktober 2014

Grundlæggende uddannelser som Forsvarets Rekruttering i FPT udbyder på forsvaret.dk/uddannelser

LÆS MERE OG SE ØVRIGE ANSØGNINGSFRISTER PÅ FORSVARET.DK/UDDANNELSER

Sidste stabskursist udnævnt

UDDANNELSE: Stabskursus hold 2013-14 blev det sidste hold under Forsvarets gamle uddannelsessystem. Den 27. juni var der afslutningsceremoni og alle stabskursister på holdet blev ved samme lejlighed udnævnt til majorer og orlogskaptajner. I fremtiden bliver det anderledes. Som følge af den nye HR-strategi sker udnævnelsen til major og orlogskaptajn nu først ved ansættelse i en ansøgt stilling på niveauet – og ikke længere automatisk i forbindelse med endt uddannelse. Mens Stabskursus var et fuldtidsstudie på et år, overtager den nye modulopbyggede Master i Militære Studier fra august som deltidsstudie over tre år. 50 studerende er allerede optaget. ■

Fredag den 27. juni afsluttede det sidste hold på Stabskursus deres uddannelse. De fik overrakt uddannelsesbeviser af oberstløjtnant Jakob Henius, uddannelseschef ved Forsvarsakademiet, mens forsvarschef general Peter Bartram overrakte ansættelsesbreve. Foto: FAK

98

Er antallet af nyudnævnte premierløjtnanter. Ved højtideligheder på både Hærens Officersskole og Søværnets Officersskole blev henholdsvis 72 hærofficerer og 26 søofficerer udnævnt til premierløjtnanter efter endt officersgrunduddannelse.

Michal Riber får Forsvarsakademiets uddannelsespris 2014 overrakt af oberstløjtnant Helge Frøsig-Jørgensen ved årets uddannelseskongference. Foto: FAK

UDDANNELSER FORSINKET

AF FORSVARSAKADEMIET

UDDANNELSE Den nye officersuddannelse for Hæren, samt tre uddannelsesretninger på Søværnets og Flyvevåbnets Officersuddannelser går først i luften i 2016, mens fire uddannelsesretninger i hhv. Søværnet og Flyvevåbnet starter op i 2015. Det blev besluttet i Forsvarskommandoen kort før sommerferien.

Færre stillinger

Udskyldelsen af optag på nogle af uddannelsesretningerne på officersuddannelserne skyldes primært, at der bliver færre officers- og chefstillinger, at der over en tid har været udnævnelsesstop, og at der de seneste år er blevet uddannet flere officerer til Hæren.

Samtidig vil indførelsen af Forsvarets nye uddannelsessystem medføre, at flere medarbejdere sideløbende med, at de gennemfører deres videregående uddannelse, forbliver i deres job. Derfor skal der ikke uddannes lige så mange officerer de næste år.

For Hærens vedkommende betyder det blandt andet, at de internt rekrutterede medarbejdere i Hæren desværre må vente et år med at starte deres officersuddannelse. ■

OFFICERSUDDANNELSER, DER KAN SØGES I 2015:

Officersuddannelsen for Søværnet:

- Våben- og elektroniske retning
- Taktiske retning

Officersuddannelsen for Flyvevåbnet:

- Pilot
- Kontrol og Varsling

OFFICERSUDDANNELSER, DER KAN SØGES I 2016:

Officersuddannelsen for Hæren

Officersuddannelsen for Søværnet:

- Maskinteknisk retning

Officersuddannelsen for Flyvevåbnet:

- Teknisk retning
- Operationsstøtte

Læs mere om officersuddannelserne på forsvaret.dk/uddannelser

NY UDDANNELSESPRIS

Forsvarsakademiets nye uddannelsespris er et nyt initiativ, der skal sætte fokus på uddannelse og læring i Forsvaret.

AF FORSVARSAKADEMIET

PRIS Forsvarsakademiet afholder hvert år i maj en uddannelseskongference for alle Forsvarets skoler og myndigheder. Konferencen bød som noget nyt i år på uddelelse af Forsvarsakademiets uddannelsespris.

- Prisen skal være med til at sætte fokus på uddannelse og læring i Forsvaret. Ved at anerkende de mange gode indsatser, der gøres i hele Forsvaret, håber vi på, at flere vil se, hvor værdifuldt det er, at

der også inden for uddannelsesområdet tænkes ud af boksen, siger oberstløjtnant Helge Frøsig-Jørgensen, der er chef for Forsvarsakademiets Institut for Pædagogik, Fjernundervisning og Uddannelsessteknologi, som står for uddannelseskongferencen.

Første pris uddelt

Forsvarsakademiet første uddannelsespris gik til premierløjtnant Michal Riber for hans initiativ "Optimering af læring" ved Telegrafregimentet. Forsvarsakademiet havde forinden modtaget

26 indstillinger til prisen, hvoraf en enig dommerkomité vurderede og fandt fem projekter, som skilte sig ud og levede op til et eller flere af de opstillede indstillingskriterier. Vinderen blev fundet ved, at deltagerne under konferencen kunne stemme på et af de nominerede projekter. ■

Næste års uddannelseskongference finder sted den 27.-28. maj 2015 og deadline for forslag til indstillinger bliver i april 2015 – læs mere på www.fels.dk/uddkonf

FULD DAMP PÅ REKRUTTERING

Selvom størstedelen af officersuddannelserne er rykket frem til 2016, arbejdes der videre som planlagt med rekrutteringsindsatsen.

AF FORSVARETS PERSONELTJENESTE

REKRUTTERING Fire uddannelsesretninger i henholdsvis Søværnet og Flyvevåbnet begynder i 2015, men den nye officersuddannelse for Hæren, samt to uddannelsesretninger på Søværnets og Flyvevåbnets officersuddannelser først går i luften i 2016. Det ændrer dog ikke meget på rekrutteringsindsatsen.

Maskinen kører

Fra et rekrutteringsperspektiv fortsætter de fleste rekrutteringstiltag ufortrødent. Det betyder, at messer og uddan-

nelsesforedrag, annoncering i uddannelsesstillæg og fagblade, dialog med studievejledere, nyhedsbreve etc. gennemføres som planlagt. Tiltagene har været i gang siden årsskiftet 2012/2013, hvor de nye officersuddannelser blev en del af markedsføringen af Forsvarets Uddannelser.

Også de ekstra indsatser, der er planlagt til efteråret, så som en målrettet PR-indsats, forbedring af hjemmesider, udvikling af arrangementer, hvor det er muligt at besøge skoler og værn etc., arbejdes der videre med.

- Det lange seje træk er afgørende for rekrutteringen, da den eksterne målgruppe er meget lidt bevidst om Forsvaret set i forhold til muligt uddannelses- og karrierevalg. Der-

for vælger vi at fastholde fokus bredt, forklarer oberstløjtnant Tage Byrnak, der er chef for Forsvarets Rekruttering.

Reklamer justeres

Aflysningen får betydning for timing og styrken af den del af rekrutteringen, der direkte er kampagnerelateret. De rekrutteringskampagner, som Forsvarets Rekruttering udvikler fra efteråret 2014, vil være målrettet og tilpasset omfanget af ansøgninger til de uddannelser i Søværnet og Flyvevåbnet, der har optag fra 2015.

Udskyldelsen får ikke betydning for rekruttering til akademiuddannelser i 2015. ■

To nordiske mesterskaber til Danmark

MEDALJEREGN: Det blev til to guldmedaljer, fem sølv og tre bronze til det danske Forsvar, da det Nordiske Militære Mesterskab i skydning blev afviklet af Karelia Brigade i Vekaranjärvi i Finland i slutningen af juni. Sygeplejerske Pia Villemoes fra FSU blev nordisk mester i sportspistol, mens den anden guldmedalje gik til holdet i militær hurtigskydning pistol. Den danske delegation var på 20 skytter og seks ledere.

På billedet ses fire glade og stolte nordiske mestre på militær hurtigskydning pistol. Fra venstre sygeplejerske Pia Villemoes, FSU, menig Sarah Madson, HJV Odense, SSG Dorte Thorsen, Karup, SSG Birgitte Larsen, FPT. ■

28

danske sportsfolk deltog i De Paralympiske Lege i 2012, der blev holdt på det olympiske stadion i London, hvor Invictus Games finder sted til september.

Ved legene i London skal Christian Lanz spille kørestolsbasket. Foto: Yakov Munkebo

JEG BEHØVER IKKE VÆRE BEDST

Christian Lanz er som en af knap 30 veteraner med på det danske hold til Invictus Games i London. Idræt har været en vigtig del af hans genoptræning, og nu vil han gerne konkurrere. Men mest for sjov.

på radiusknoglen, før kuglen fortsatte ind i kroppen mellem to ribben og blandt andet ramte rygsojlen.

Siden skuddet har Christian Lanz været igennem et langt behandlingsforløb, der endnu ikke er afsluttet. Og han har stadig gener, som han formentlig aldrig kommer helt over.

-Mit håndled er ikke fuldt funktionsdygtigt, min tommelfinger virker ikke rigtigt og rotationen i underarmen er nedsat. Derudover har jeg rygsmerte. Og fordi kuglen også har været nede i hofte-skålen, har jeg en nerveskade ned til venstre forside af låret, som gør, at jeg løber dårligt og min ryg kan heller ikke tåle det, fortæller Christian videre.

Idræt blev vigtig

Som soldat holdt Christian Lanz sig i form. Men idræt var ikke noget, der fyldte særlig meget i hans liv. Det kom det til, da han blev såret.

-Da jeg vågnede, kunne jeg ikke gå, fordi nerven var så beskadiget. Jeg kunne ingen ting, og jeg tænkte - fuck, hvilken type idræt, kommer jeg til at kunne dyrke, husker Christian.

Efter han kom hjem og havde været igennem de første operationer, opfordrede hans fysioterapeut på Rigshospitalet ham til at deltage i Soldaterprojektets torsdagstræning på Center for Idræt. Christian fik noget af en øjenåbner ved at møde de andre skadede soldater og finde ud af, hvor meget idræt man kan dyrke, selv om man har nerveskader eller mangler lemmer. Derfor har Soldaterprojektet været en vigtig del af Christians fysiske genoptræning, lige som det har været vigtigt socialt.

Ikke alt for alvorligt

Ved Invictus Games vil der i praksis blive konkurreret på to niveauer. Der vil være plads til eliten inden for handicapidrætten med deltagelse af atleter, der har paralympiske erfaringer eller ambitioner. Men der vil også være plads til at konkurrere efter "meet and compete" princippet, hvor det mest handler om at være med. Det tiltaler Christian Lanz. - Selvfølgelig vil vi alle sammen gøre mest

muligt ud af det. Men jeg synes, at det er rigtig fedt, at det ikke er altafgørende, at Danmark vinder syv medaljer eller noget i den stil. Jeg kan godt lide at konkurrere, men jeg er ikke det fødte konkurrencemenneske. Jeg giver alt, når jeg sidder i momentet og kæmper mod de andre, men det er ikke fordi, jeg forventer at skulle være den bedste, siger Christian Lanz.

Ved legene i London skal Christian Lanz spille kørestolsbasket. Han havde egentlig satset på roning i ergometer og en plads på holdet i sitting volley. Men på den første træningssamling for det danske hold viste det sig, at hans skadede ryg ikke kunne holde til den siddende form for volleyball. Til gengæld manglede der en spiller til basket holdet, og derfor er det nu der, Christian lægger sine kræfter, mens han er reserve i roning, hvor der er meget hård konkurrence om pladserne. ■

INVICTUS GAMES

- Invictus Games 2014 er et multisports stævne for fysisk og psykisk skadede veteraner. Arrangementet er en international pendant til det amerikanske Warrior Games. Stævnet foregår fra den 10. - 15. september på de olympiske anlæg i London.
- Invictus betyder ubesejret. Navnet symboliserer de skadede veteraners vilje til at rejse sig og kæmpe videre trods deres skader.
- Britiske prins Harry er en af drivkræfterne bag Invictus Games.
- 14 lande deltager i Invictus Games 2014: Afghanistan, Australien, Canada, Danmark, Estland, Frankrig, Georgien, Tyskland, Irak, Italien, Holland, New Zealand, Storbritannien og USA. Mere end 400 veteraner er tilmeldt stævnet.
- Der er ni sportsgrene på programmet: Atletik, kørestolsbasket, kørestolsrugby, siddende volleyball, bueskydning, styrkeløft, svømning, ergometerroing og landevejskøreture. Danmark deltager i alle sportsgrene. Den danske trup er på knap 30 atleter.
- Ved siden af det egentlige program har stævnets to hovedsponsorer, Jaguar og Landrover arrangeret en konkurrence i bil.

AF ANDERS V. FRIDBERG / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

VETERANER

Når flere end 400 skadede krigsveteraner fra 14 lande den 10. september marcherer eller kører ind på det olympiske stadion i London til åbningen af Invictus Games 2014, vil den 26-årige Christian Lanz være en del af den danske trup på knap 30 atleter.

Går det, som de britiske arrangører lægger op til, bliver åbningsceremonien en begivenhed i sig selv. Programmet er ikke offentligtgjort. Men de britiske arrangører har ambitioner om noget i næsten olympiske dimensioner. Udsolgt på alle tribuner, deltagelse på allerhøjeste VIP-niveau, koncert med store navne, direkte dækning på BBC og indmarch med faner og højtidelig stemning.

Det er dog ikke noget, der betyder det helt store for Christian Lanz.

-Det bliver vel ikke meget anderledes end

de store parader, man har været med til bortset fra, at det bliver i idrætstøj. Men jeg har svært ved at forestille mig, hvor stort det bliver, indrømmer han.

Skudt efter 15 dage

Christian Lanz var udsendt som sergent og fører for en gruppe ingeniørsoldater på ISAF Hold 14 i august 2012. Kun 15 dage inde i missionen blev han under en operation på kanten til Green Zone ramt af skud fra en snigskytte, da han lå og sikrede, mens hans soldater søgte efter sprængladninger.

- En af mine drenge finder noget, og mens han er ved at afdække det, mærker jeg en ordentlig mavepuster. Først tænker jeg: "Åh nej, den er gået af i hovedet på ham, men der er ingen støv eller noget". Så er der en soldat, der ligger ved siden af mig, der råber "Lanz, du er ramt", fortæller Christian Lanz.

Skuddet traf Christian Lanz i venstre underarm, hvor han fik et knusningsbrud

TRÆN MED FORSVARET

ØVELSE 8

– Diagonalløft på alle fire

Stå på alle fire med hænder og knæ på gulvet. Løft højre ben og stræk det bagud samtidig med at venstre arm løftes til vandret. Hold overkroppen i ro under udførelsen. Tilbage til udgangsstillingen og derefter modsatte ben/arm. Spænd godt op i coren.

ØVELSE 7

– Hofteløft

Benene bøjet og fødderne i gulvet. Løft hoften i roligt tempo så højt som muligt og hold positionen et øjeblik. Retur til udgangsstilling.

TIP:

Udfør øvelserne med vægt på korrekt teknik, herunder at aktivere coren.

God træning!

Forsvarets Sundhedstjeneste, Center for idræt

ØVELSE 1

– Knæløft

Løb på stedet med høje knæløftninger

ØVELSE 2

– Foldekniv bøjet

Mens benene bøjes, føres hænderne langs ydersiden af benene til fødderne og retur.

ØVELSE 3

– Lunges baglæns

Stå med skulderbreddes afstand, træd et langt skridt tilbage. Forreste ben bøjes til ret vinkel i knæledet. Vægten skal primært være på forreste ben. Hold kroppen lodret og retur. Skiftevis højre/venstre ben.

ØVELSE 4

– Liggende overkropscirkler

Hænderne under hagen, løft overkroppen og lav en cirkelbevægelse i luften. Efter en komplet cirkel gentages øvelsen modsatte vej.

ØVELSE 6

– Foldekniv bøjet

Som øvelse 2.

ØVELSE 5

– Knæløft

Som øvelse 1.

CIRKELTRÆNING

Ferien er ved at nærme sig sin afslutning, og har det knebet lidt med træningen, så er her kort og moderat hårdt træningspas. I dette nummer skal vi træne et cirkeltræningsprogram. Du skal være aktiv i 20 sekunder og holde pause i 10 sekunder. Brug pauserne til at blive klar til næste øvelse. Der er 8 øvelser, og dem skal du lave i 3 runder i alt. Hele pro-

grammet tager 12 minutter, og du træner både din core, styrke og kredsløbet. Du kan finde programmet på app'en "Træn med forsvaret" – som gratis kan downloades både til iOS (iPhone) og til Android styringssystemer. Programmet hedder "Cirkelprogram 12 min 4". Her er der også videosekvenser med alle øvelserne samt en kort beskrivelse af hvordan øvelserne udføres.

ELITEMEDICS PÅ GRÆSRODSPLAN

Bedre, billigere og hurtigere. Det er konklusionen på en halvvejsevaluering af et nyt kursus, der uddanner medics i specialstyrkerne.

AF KAREN DAHLIN / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

MEDICS Når en dansk soldat bliver såret i Helmand, har den livreddende helikopter med dens besætning af læge og redningsfolk været fremme på slagmarken indenfor gennemsnitlig 33 minutter. Det kan udsendte frømand og jægere ikke regne med, når de opererer langt væk fra hospitaler i fjendtlige omgivelser under ekstreme forhold.

- En SOF-medic skal kunne håndtere de første skader selv, og selv om han måske kan tale med en læge over radioen, så er det noget helt andet at holde patienten i live, indtil der kommer hjælp, siger overlæge i SOF-Danmark, Peter Anders Christensen, der går under navnet PAC.

Derfor har specialstyrkerne deres egne medics, der skal kunne en hel del mere end medics i resten af Forsvaret.

For at imødekomme det behov, blev kurset – The Nordic NATO Special Operations Combat Medic – oprettet i september 2013, som et samarbejde mellem Danmark, Norge, Sverige og Finland. Det første hold er færdiguddannet, og kurset er blevet halvvejsevalueret.

- Uddannelsen er først og fremmest ressourcebesparende. Jeg får en super veluddannet medic hurtigt og billigt, fordi vi deler udgifterne mellem lande. Set i den kontekst er

det en "Smart Defence". Det er en af de store uddannelser i NORDEFECO-regi, der virkelig er lykkedes, siger PAC.

På græsrodsplan

Kurset er det første på nordisk niveau, og det er mændene på jorden, der har sammensat det.

- Man kan godt kalde det for et græsrods kursus. Det er udviklet af SOF læger, SOF senior medics og SOF sanitetsmænd, så kurset har udviklet sig fra bunden og op. Og det er blevet bakket op både i Sundhedstjenesten og Forsvarskommandoen, siger PAC.

Kurset bliver taget i et stræk i modsætning til tidligere, hvor eleverne skulle på forskellige kurser, der forløb over tre år.

- Hver gang kursisterne kom på et nyt kursus, skulle de begynde forfra, og det tog for lang tid, før de var helt klar til at blive sendt i krig. Desuden var niveauet ikke højt nok, siger PAC.

Inspirerer NATO

På kurset er det hovedsagelig SOF-medics og SOF-læger, der underviser kursisterne. Der bruges også civile læger, som skal have en indgående forståelse for kultur og missionstyper.

- På den måde får kursisterne en fornemmelse af, at dem,

der underviser, underviser på det niveau, de har brug for, siger PAC.

Andre lande i Europa er inspireret af NORDEFECO-uddannelsen. Her i blandt Tyskland og Benelux-landene.

- Vi startede fra nul, og nu har vi udviklet et kursus, som NATO er meget interesseret i at benytte. ■

Kurset for specialstyrkerne har vist os, at der er rigtig gode muligheder for at gennemføre uddannelser bedre, billigere og smartere i NORDEFECO-rammen. Jeg er ikke i tvivl om, at ideen kan bruges på mange andre områder. Vi i Forsvaret skal derfor være mere opmærksomme på at finde nye og kreative løsninger.

oberst Peter Wass, chef for Personalestrategisk Afdeling

Baglandet:

” Jeg har sat mig selv på hold.....

Jette Svart Mortensen
mor

AF MICHAEL AAGAARD JENSEN / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

Jette Svart Mortensens søn, Lasse, har aldrig været i tvivl om, at han på et eller andet tidspunkt skulle arbejde for Forsvaret i Grønland. Derfor kom det heller ikke som en overraskelse for Jette, at han søgte ind til Siriuspatruljen. På grund af en skade og en operation i skulderen kunne han desværre ikke blive optaget i slædepatruljen i første omgang. Men det stoppede ikke Lasse, han søgte endnu en gang job i Nordøstgrønland. Denne gang på Station Nord. Lasse fik jobbet, som betød, at han skulle udstationeres i det øde og barske Nordøstgrønland i 26 måneder. - Jeg har altid vidst, at han ville tage af sted, hvis han fik muligheden for det. Men to år er lidt svært at forholde sig til, og for at være helt ærlig ved jeg ikke, om det helt er faldet på plads endnu, siger Jette og griner.

Lasse har været på Station Nord siden juni 2013. Inden han tog af sted, boede han i Hillerød meget tæt på Jette og sin lillebror Magnus på 12 år.

- Han boede kun fem minutter væk og kom tit forbi. Det var noget, som Magnus og jeg syntes, var rigtig hyggeligt. Så vi var faktisk rigtig meget sammen. Indtil han tog af sted, fortæller hun.

Ingen tårevædet afsked

Inden afrejsen blev Jette og Magnus inviteret til familiedag i Aalborg.

- Det var noget, som Arktisk Kommando havde arrangeret. Vi så film om, hvad der foregik deroppe. Vi fik fortalt historien omkring Station Nord og fik sat ansigter på hans chefer, kollegaer og fik set de omgivelser, han havde pendlet frem og tilbage mellem i det meget intensive halve år, hvor han forberedte sig. Det var rigtig rart. Det var også rart at møde dem, Lasse skulle af sted med. Jeg ville egentlig gerne være blevet i Aalborg, indtil de skulle rejse. Men Lasse ville godt have, at jeg tog hjem. For så fik vi ligesom sagt farvel der, og så var der ingen tårevædet

afsked, inden han skulle op i flyet. Det var svært, men jeg kunne også godt forstå ham, fortæller hun.

Fremmede for hinanden

Lasses udsendelse adskiller sig fra mange andre udsendelser. Den har ikke den konkrete risiko, som en udsendelse til en krigszone har. Til gengæld er den meget lang. De 26 måneder er kun afbrudt af en enkelt ferie midtvejs. Det er også den lange tid væk fra sin søn, som har påvirket Jette mest.

- Der går et helt år, inden jeg skal se ham igen. Jeg tror faktisk ikke, at jeg kan beskrive, hvordan det er. Jeg har sat mig selv på hold på en eller anden måde. Det er også rigtig svært for Lasse at se, når vi andre har det svært. Nogle af de tanker jeg har gjort mig, inden han skulle afsted, det var, at i og med det er så lang tid, han skal være ude, så kunne vi risikere, at komme væk fra hinanden og blive lidt fremmede. Også i forhold til Lasses lillebror på 12 år. For ham sker der rigtig meget på to år, fortæller hun.

Men nu efter det første år er gået, så er den følelse ved at være væk.

- Jeg har det sådan nu, at det kommer ikke til at ske. Han er fysisk væk, men mentalt er han her hele tiden, siger hun.

Kommunikation som i gamle dage

Kommunikationen med sønnen i Nordøstgrønland foregår for det meste på skrift. Internetforbindelsen er for dårlig til, at de kan bruge Skype, Facebook eller sende større billeder med mail. Telefonsamtaler er der langt i mellem, da satellittelefonerne er dyre. I stedet skriver de lange mails til hinanden.

- Der er intet Facebook eller Skype. Nu har han dog lige været en tur i Thule. Så var han på Facebook, og vi fik opdateret hinanden lidt. Det var rigtig hyggeligt. Men ellers er der kun mails. Det kan man jo så vende til noget positivt. For man får skrevet nogle lange breve til hinanden, og hvornår vil man ellers

FACEBOOK

Forsvaret ændrede sit coverbillede.
4. juli

Synes godt om · Tilføj kommentar · Del

21 delinger

1.087 personer synes godt om dette.

Topkommentarer

Skriv en kommentar...

Jens Nielsen Nogen tager bukkejagten mere seriøst, end andre 😊
Synes godt om · Svar · 62 · 4. juli kl. 08:40

3 svar

OPSLAG PÅ SIDE

Kristian Bondegaard Jensen
8. juli kl. 16:47

JEG LÆSER

HAVETS HELT, SKOVMATROSEN

Jon Michelet

LÆS Romanen er bind et i en række af tre. I romanen følger man den 18-årige nordmand Halvor Skramstad, fra han tager hyre i den norske handelsflåde i december 1939 til oktober 1940, hvor han efter at hans skib er blevet sænket ud for Island, tager ny hyre for at returnere til England. Bogen giver et meget virkelighedstro billede af, hvordan det må have været for de søfolk, der pludselig stod ude i verden uden mulighed for at komme hjem. Læseren får også et rigtig godt billede af livet til søs, både de fysiske rammer, men også af de sociale forhold, for eksempel at ens hyre blev stoppet i det øjeblik, at ens skib blev sænket. Såfremt man blev reddet, var den tid, man sad i redningsbåden, at betragte som ferie uden løn. Personligt synes jeg, at den utryghed det skabte, at forbindelsen til hjemlandet pludselig var afskåret, står særlig stærkt i romanen.

TAK FOR TUREN

Lars R. Møller

LÆS Hvad enten man er enig eller ej, er der et budskab, der står mejslet i granit i oberst Møllers erindringer: "uanset hvor du arbejder i Forsvaret, skal det have værdi for soldaten i felten". Udover at være fornøjelig læsning, giver bogen så absolut også stof til eftertanke. At obersten så også har gjort sig den ulejlighed, at "oversætte" diverse militære begreber, så også lægfolk kan have stort udbytte af at læse bogen, er kun en yderligere kvalitet. Noget af det, der gjorde et stort indtryk på mig, var afsnittet om de politiske reaktioner på den såkaldte dobbeltbeslutning i NATO i 1980'erne. Især Socialdemokratiets kursskifte i begyndelsen af 80'erne, efter at de havde mistet regeringsmagten, giver stof til eftertanke. Uanset ens forhold til obersten, bør man læse den alligevel, for jeg synes, at han holder øjet på bolden: vi er her for soldaten i felten og ikke alene for vores egen karriere.

Michael C. Wiberg

oversygeplejerske
Forsvarets Sundhedstjeneste

FØLG
FORSVARET
PÅ

facebook

gøre det? Det gør man jo ikke i dagligdagen. Så det tror jeg på nogen områder bringer os tættere, for man ser nogle nye sider af hinanden, når man kun formulerer sig skriftligt. Der er selvfølgelig også den fare, at man hurtigt kan misforstå hinanden, men det har vi nu ikke oplevet. Vi får skrevet nogle lange breve til hinanden lige som i gamle dage, fortæller Jette.

Klistret til skærmen

Ud over nogle få billeder, så har Jette ikke set sin søn i et år. Derfor var hun og sønnen Magnus også ekstra interesserede, da Jyllandsposten lavede en række småfilm om Station Nord. For måske var Lasse med. - Magnus og jeg sad klistret til skærmen for at få bare et lille glimt af Lasse, som selvfølgelig havde valgt ikke at deltage, og som kun kom ind i billedet med en stor kasse avocadoer. Så vi så kun hans bukser, men vi kunne godt kende ham alligevel, siger hun.

Positivt trods savn

- Det første år har været mærkeligt. Der er jo selvfølgelig højtiderne. Det var helt vildt mærkeligt, at Lasse ikke var der. Jeg har sådan et billede af ham kørende inde i hovedet hele tiden. Jeg savner ham jo helt vildt. Så er der de ting, man ikke tænker over til hverdag. Eksempelvis når han kom hjem til os og smed sig i sofaen. De små hyggestunder, som man tager for givet, men som pludselig er væk. Det er jo det, der stikker lidt dybere i og med, at vi så hinanden så ofte. Han er jo en voksen mand, så det er jo ikke det der mor-sønforhold. Men det er det så alligevel. For i det øjeblik han er væk - virkelig væk. Og hvor han er fuldstændig afskåret fra os. Der er jeg nødt til at give slip fuldstændig. Det er svært. Men jeg synes faktisk kun, det er positivt. Forstået på den måde, at han er rigtig glad for det, han laver og får opfyldt sin drøm. Så alt i alt er det jo positivt, selvom det er hårdt, og jeg savner ham sindssygt meget, siger hun. ■

FOTO: MICHAEL AAGAARD JENSEN

JETTE SVART MORTENSEN

Jette Svart Mortensen er 50 år og bor sammen med Lasses lillebror Magnus på 12 år på en gård udenfor Hillerød. Hun er oprindelig pædagog, men har været nødsaget til at stoppe på grund af dårlig ryg. I dag læser hun teologi på Københavns Universitet.

FORSVARET.TV

ALLETIDERS
FORSVAR
I LEVENDE BILLEDER

UVURDERLIG HJÆLP FRA SEERNE

Det kan være svært at finde de nøjagtige historiske facts på mange af Forsvarets gamle film. Men brugerne af forsvaret.tv er gode til at rette og vejlede.

AF KAREN DAHLIN / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

FAKTA

"Som filmarkivar i Forsvarskommandoens Arkiv vil jeg gerne sige tak til den bruger af denne side, der har fremlagt klare beviser for, at Inspektionsskibet i denne film ikke er "ISLANDS FALK". Det drejer sig derimod om Inspektionsskibet "INGOLF".

Sådan skriver filmarkivar og filmhistoriker Palle Bøgelund Petterson, der dagligt arbejder med at digitalisere de gamle film fra Forsvaret, til en opmærksom bruger af

forsvaret.tv. Han kæmper med at finde frem til de korrekte historiske oplysninger, men det kan være svært.

- Vi har mange fejl. Ofte må vi sjesse os frem til blandt andet årstal, sted og materiel, hvis de oplysninger ikke står på coveret til filmen, siger Palle Bøgelund Petterson. Derfor er alle oplysninger fra brugerne mere end velkomne.

- Brugere er ekstremt vigtige. I det her tilfælde var der en seer, der blandt andet kunne se på skorstenen, at det var inspektionsskibet Ingolf, der var på filmen, siger Palle

Bøgelund Petterson.

Lige nu bliver der arbejdet på at lave en knap på forsvaret.tv, hvor seerne kan komme direkte i kontakt med arkivaren.

- Før den kommer, kan folk skrive i kommentarfeltet under filmene, så skal jeg nok se oplysningerne og rette til, siger Palle Bøgelund.

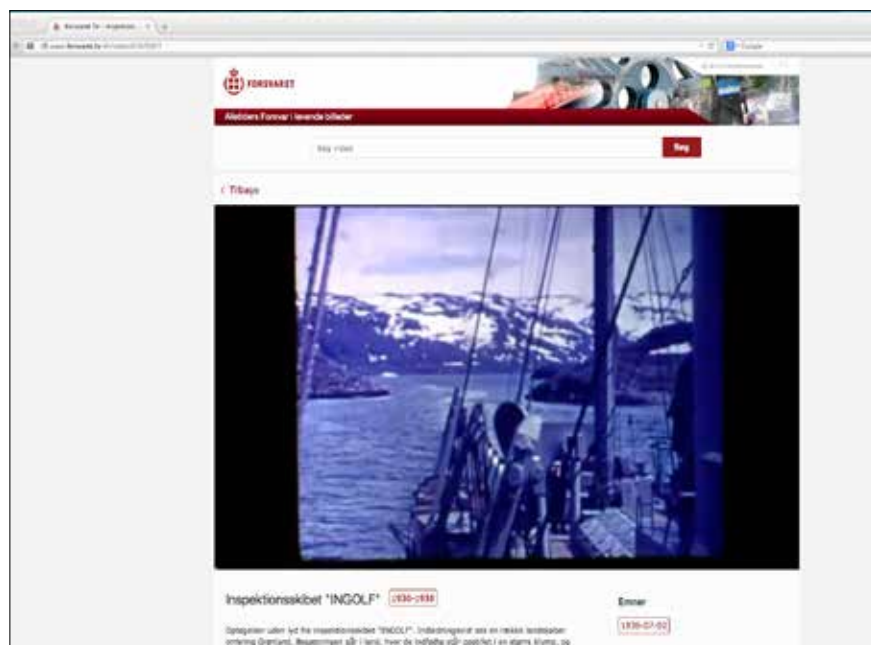
Film for forskere

Der kommer hele tiden nye film og videoer på forsvaret.tv. Både aktuelle og historiske indslag. En ny temaknap henvender sig specifikt til forskere.

- Vi har fundet farvefilm fra Grønland fra 1937. Her er der en del optagelser af befolkningen, og det er noget, der interesserer etnologer og antropologer, siger Palle Bøgelund Petterson.

Der er flere nye film på vej til forsvaret.tv, men en af de film, som filmarkivaren glæder sig til at vise seerne, er unikke optagelser fra 2. verdenskrig.

- Det drejer sig om optagelser af SS-soldater og danskere, der mænger sig med hinanden. Det synes jeg, er historisk interessant, siger Palle Bøgelund Petterson. ■

KOMMENTAR

Tag nu ansvar

Forsvarets chefer træffer i reglen gode og ansvarlige beslutninger. Det er min erfaring. Men jeg kan også konstatere, at der er for få chefer, der sørger for at vedligeholde deres kvalifikationer som godkendere af løn og ydelser. Det er ærgerligt. Ikke kun fordi det har givet kritik fra Rigsrevisionen. Men især fordi vi gerne vil gøre tingene ordentligt i Forsvaret. Det gode er, at vi kan gøre noget ved det.

Omkring halvdelen af Forsvarets samlede budget går til løn og ydelser. Og det er blevet vigtigere end nogensinde, at du tager dit ansvar som chef og tidsdisponent på dig. Med mere decentral lønsumsstyring er kontrollen med korrekt brug af midler flyttet over til dig som ansvarlig chef. Det betyder, at det er dig, der skal opdage fejlpositioner.

Det kræver, at du holder dig opdateret på de love, aftaler og arbejdstidsbestemmelser, som dine medarbejdere er omfattet af. I Forsvaret foregår det ved, at du vedligeholder din kvalifikation som disponent i DeMars. Heldigvis er det nu blevet enklere for dig.

Jeg kan godt huske, hvordan det var som operativ chef at skulle prioritere blandt de opgaver og krav, der blev stillet til mig. Og jeg har forståelse for, at et to-dages disponentkursus ikke står øverst på ønskelisten.

Derfor er jeg tilfreds med, at vi nu kan præsentere en helt ny og fleksibel disponentuddannelse. Uddannelsen er opbygget af moduler, som giver dig fleksibilitet til at vedligeholde lige præcis de færdigheder, du har behov for. Den er desuden tilgængelig som e-kursus på Forsvarets Elektroniske Skole på FIIN. Det betyder, at du nu kan spare rejse- og arbejdstid og samtidig målrette kurset på de medarbejdergrupper, som er relevante for dig.

Du får et vigtigt indblik i de love, aftaler og arbejdstidsbestemmelser, som dine medarbejdere er omfattet af. Især reglerne for optjening og afvikling af frihedstyper ruster dig til at planlægge tjenesten, så du ikke forbruger mere arbejdstid, end du råder over. Samtidig lærer du at planlægge tjenesten på den billigste måde for Forsvaret. Og det er vigtigt - ikke bare for dig som chef - men også for Forsvarets samlede budget og opgaveløsning.

Det handler først og fremmest om at gøre tingene ordentligt. Med de nye disponentuddannelser har vi gjort vores del af arbejdet. Nu må I gøre jeres. ■

Scan koden og se, hvor nemt det er at komme i gang med disponentuddannelsen.

Niels Bundsgaard
generalmajor
chef for Forsvarets Personeltjeneste

FOTO: PETER NØRBY

STAFETTEN

Ved du, hvad dine kollegaer i hele Forsvaret laver? I Stafetten stiller vi spørgsmål om dit job, og du sender stafetten videre.

Pernille Jensen styrer uddannelserne af Søværnets helikoptercontrollere. Det omfatter planlægning og afvikling af uddannelser, optimering af eksisterende uddannelser og udvikling af nye.

INGEN HELIKOPTER UDEN LIVLINE

Helocontrolleren er en uundværlig livline for piloterne i Forsvarets maritime helikoptere. Derfor er rekruttering, uddannelse og videreuddannelse af helocontrollere afgørende for, at helikopterne kan operere.

TEKST OG FOTO: PERNILLE KROER / SOK

FAGGRUPPELEDER Helikoptercontrollere, eller HCO'erne, er flyveledere for piloterne på Forsvarets maritime helikoptere. HCO'erne er derfor en forudsætning for, at helikopterne kan operere. Det er et job, der kræver uddannelse, og her har kaptajnlejtant Pernille Jensen en vigtig rolle. Hun er for kort tid siden landet i sit nyoprettede job på Søværnets Center for Taktik, hvor hun er faggruppeleder for uddannelsen af Søværnets HCO'er.

Nye opgaver for HCO'erne

Det er hende, der har ansvaret for, at Center for Taktik uddanner nye HCO'er og for, at de HCO'er, der allerede er udtjekket, løbende bliver videreuddannet. Det sidste bliver særligt aktuelt, når Forsvarets nye maritime helikoptere om et par år skal være klar til at lette.

- Det er virkelig en interessant stilling. Jeg skal sikre, at uddannelsen af HCO'er hele tiden evalueres og optimeres, og at vi får udviklet nye uddannelser. Indtil nu har uddannelsen først og

fremmest drejet sig om sikkerheden, når helikopteren letter, flyver og lander. Nu ser vi også på den taktiske uddannelse. De nye Seahawk-helikoptere har sensorer, som vi ikke har haft før, og som gør, at helikopterne vil kunne anvendes i større udstrækning end hidtil. Det kræver noget andet af HCO'en, der har kontakten til helikopteren under hele operationen. Vi har netop tilbudt 2. Eskadre en form for meritring af fire HCO'er på støtteskibene, hvor Center for Taktik opdaterer og kontrollerer deres taktiske baggrund inden for helikopteroperationerne, så de opererer efter NATO-standarder, siger Pernille Jensen.

Udvikler ny uddannelse

Foruden HCO-uddannelserne har Pernille Jensen oprettet et kursus for Søværnets kadetter, hvor de lærer om vagtchefens pligter og ansvar, når helikopteren opererer. Desuden er hun i gang med at udvikle en ny uddannelse for Flight Deck Officers, det vil sige dem, der står for det sikkerhedsmæssige på dækket, når helikopteren letter og lander.

- Det er et fantastisk spændende og dynamisk job, hvor dagen sjældent går, som jeg ellers havde planlagt den. Men det passer mig fint. Jeg er typen, der kan lide at have mange bolde i luften, siger Pernille Jensen. ■

Pernille Jensen sender Stafetten videre til en fra vejrtjenesten i Karup.

Spørgsmålet

Hvad laver en officer ved eksempelvis Søværnets Operative Kommando?

NEM VEJ TIL MILITÆRFAGLIG VIDEN

Du kan nu søge i forswarets biblioteks fysiske samlinger og e-ressourcer samtidigt.

Et nyt søgesystem på **Forsvarets Biblioteks** hjemmeside gør det muligt at søge i mange forskellige videndatabaser. Både efter elektroniske/fysiske tidsskrifter og bøger i en og samme søgning.

Besøg www.fbib.dk - og bliv klogere på din militærfaglige viden

PROFILER

FORDOMME SKAL GRAVES I JORDEN

For anden gang trækker Sebastian Hartmann Ekstrøm i uniformen og stiller op på Gay Pride Parade. Han synes ikke, at det er svært at være homoseksuel i Forsvaret, men savner opbakning fra den officielle del af Forsvaret.

AF KAREN DAHLIN / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

MANGFOLDIGHED Når optoget af lesbiske, bøsser, biseksuelle og transpersoner den 30. august drager gennem København for at fejre mangfoldigheden på Gay Pride Parade, så er Sebastian også med. Det har den 26-årige løjtnant været adskillige gange, men det er kun anden gang, at han stiller op i Søværnets hvide paradeuniform. - Jeg vil gerne vise, at det ikke er svært at være homo i Forsvaret, og at homoseksuelle ikke skal være bange for at komme i Forsvaret. Vi har ikke amerikanske tilstande, hvor det handler om "don't ask don't tell". Forsvaret er en arbejdsplads, hvor der er plads til alle.

Små skridt ad gangen

Da Sebastian begyndte sin værnepligt i Flyvevåbnet, var han ikke åben om sin seksualitet.

- Jeg smøg mig uden om folks bemærkninger. Hvis jeg sad med en kop te, og folk kommenterede, at det kun er bøsser, der drikker te, så talte jeg uden om.

Da han så kom i Søværnet, bestemte han sig for, at det skulle være anderledes, fordi det var svært for ham at holde den del af sin personlighed ude af fællesskabet.

- Men jeg ville ikke bare buse ud med min seksualitet. Jeg tænkte, at jeg blev nødt til at lære folk at kende, så de først lærer mig at kende som Sebastian og ikke som ham bøssen. Min tilgang var, at man skal være åben, men man skal ikke komme den første dag og sige "hej, jeg er homo".

Og Sebastian fandt ud af, at hans kolleger slet ikke var så fordomsfulde, som han havde forventet.

- Der er også fordomme fra homoernes side. Man tænker, at "uha det er farligt". Men de fordomme, vi selv har, behøver ikke at være korrekte.

Savner officiel opbakning

Sebastian deltager samme med folk fra 'De Blå Blink', der samler homoseksuelle, der til daglig arbejder i uniform, som Beredskabet, Brandvæsnet, Falck og Forsvaret. Flere af deres heteroseksuelle kolleger går også med i paraden for at støtte deres kolleger. Alligevel oplevede Sebastian, at det var en helt speciel oplevelse at være med i uniform på paraden sidste år.

- Det var grænseoverskridende for her var der ikke mulighed for en indledende dialog. Jeg stavede fra det sekund, jeg stod der, at jeg er homo. Det havde jeg ikke turdet som 22-årig. Men jeg vil gerne vise, at det er okay, at vi gør det.

Han synes, at homoseksuelle i Forsvaret har fået en implicit opbakning fra Forsvarets side i og med, at de kan komme i deres uniform.

- Jeg har fået hundrede procent opbakning fra mine kolleger, men jeg mangler opbakning fra den officielle del af Forsvaret. I Holland, Sverige og Norge deltager toppen af deres forsvar i paraden. Jeg så da gerne, at FC kom til paraden. Det savner jeg, at Forsvaret gør.

Vil du deltage i optoget sammen med kolleger fra Forsvaret, kan du kontakte Blaablinkpaapriden på Facebook eller blaablinkpaapriden@gmail.com. ■

Jeg er ikke nærtagende. Man skal kunne tåle at høre på lidt af hvert. Sebastians kollega Louise deltog i paraden 2013 for at støtte sine homoseksuelle kolleger. Det er jargonen, siger Sebastian om at være homoseksuel i Forsvaret.

KOMMENTAR

Eksotiske sprog søges ...

Uanset et reduceret engagement i Afghanistan har Forsvarsakademiets korps af sprogofficerer, populært kaldet SPROF, stadig travlt. I 2014 støtter sprogofficerer Hæren og Hjemmeværnet i Afghanistan, Flyvevåbnet i Mali samt Søværnet ud for Syriens kyst og Afrikas Horn. Hertil kommer de særligt uddannede sprogofficerer, der støtter våbenkontrolsamarbejdet med blandt andre Rusland, Ukraine og Hviderusland – og som noget nyt – støtte til britisk og kommende dansk træning af libyske soldater i Storbritannien.

Selv om de nuværende sproguddannelser i iransk/afghansk, arabiske og russiske sprog dækker en stor del af verden – særligt når omskoling til dialekter medregnes – så indikerer de nye og ofte hurtigt opdukkende missioner, at det ikke nødvendigvis er nok, for eksempel i forhold til Afrika syd for Sahara. Samtidig er det dyrt og tidkrævende at påbegynde uddannelse i nye sprog. Derfor uddanner Forsvarsakademiet i samarbejde med Søværnet allerede i dag somalitalende civile tolke, der udsendes til anti-pirateriindsatsen ud for Afrikas Horn.

Forsvarets anvendelse af civile tolke er fortsat under udvikling og struktureres nu yderligere med etableringen af et nyt tolkekursus. Kurset er primært rettet mod interesserede fra reserven og blandt Hjemmeværnets frivillige, der måtte være både villige og egnede til udsendelse – og som altså taler et sprog, for eksempel fransk til Vest- og Centralafrika eller mere "eksotiske sprog" som swahili eller somali. Kurset forventes første gang gennemført primo 2015, når der er skabt et overblik over både behovet, interessen og den kapacitet inden for sprog, som reserven og de frivillige besidder.

Dette initiativ understreger samtidig Forsvarets behov for at kunne trække på reserven og de frivilliges særlige kapaciteter, der ikke nødvendigvis findes eller skal være at finde blandt de fastansatte. En filosofi som allerede dækker sprogofficersuddannelsen, der først som Teknikerlinjens Befalingsmandsskole, siden som Hærens Specialskole og i dag som Forsvarsakademiets Institut for Sprog og Kultur siden 1959 har uddannet 754 sprogofficerer. ■

Nicolas T. Veicherts
oberstløjtnant
chef for Forsvarsakademiets
Institut for Sprog og Kultur

FLAGDAG

5. SEPTEMBER 2014

LÆS MERE OM ARRANGEMENTET PÅ FORSVARET.DK

Nedlukning i Syd – opbygning i Nord

Størstedelen af ISAF 17's tilbageværende soldater er travlt beskæftiget med at nedbryde Camp Viking samt med at sende materiel og køretøjer hjem til Danmark. Det gælder dog ikke for alle. I takt med at Danmark afvikler sit engagement i Helmand, deltager en del af soldaterne fra ISAF 17 i opbygningen af nyt støtteelement i Kabuls internationale lufthavn.

For at kunne støtte og koordinere dele af den samlede danske tilstedeværelse i Kabul området, vil der fremover arbejde en lille stab i Kabuls internationale lufthavn. Staben vil blive benævnt DANELM, hvilket er en forkortelse af Det Danske Element.

Et lille hold soldater fra Telegrafregimentet vil sørge for at kommunikationsmidlerne og it-systemerne virker, således at der altid er forbindelse til samarbejdspartnere og hjem til Danmark.

De danske aktiviteter i Kabul området bliver støttet med logistik af Det Nationale Støtteelement, i daglig tale NSE. NSE har været i Kabuls internationale lufthavn i mange år. I forbindelse med opbygningen, vil NSE også blive udvidet med flere soldater.

Forholdene i Kabuls internationale lufthavn og i Kabul området adskiller sig væsentlig fra for eksempel Camp Bastion i det sydlige Afghanistan. Udover at de fysiske rammer er meget anderledes – forholdene i Kabul er ikke at sammenligne med den noget mere interimistiske Camp Bastion, hvor alt er under afvikling – er fokus også et helt andet. Her er soldater fra mange forskellige nationer, og der er ofte tale om små bidrag eller blot enkeltpersoner, der arbejder i nogle af de forskellige stabe og organisationer.

Det gælder også mange af de danskere, der arbejder mange forskellige steder og med mange forskellige opgaver. De danske soldater kommer fra mange dele af Forsvaret, og de arbejder indenfor meget forskellige områder som eksempelvis træning og vejledning, logistik, operationer, sundhedstjeneste, velfærd og personeltransport.

Den fortsatte indsats i Afghanistan er vigtig. Afghanerne har opnået meget gennem de seneste års støtte fra ISAF-styrkerne. Men der er stadig opgaver at løse. Den afghanske soldat løser sine opgaver på jorden, og han gør det godt. Det har ISAF 17 været vidne til i Helmand. Det er vigtigt at sikre, at denne udvikling kan fortsætte. Det kan den, hvis vi støtter uddannelsen af fremtidens afghanske officerer, og hvis vi støtter de øvre lag i de afghanske sikkerhedsstyrker således, at de kan træffe kvalificerede beslutninger for soldaten på jorden.

Derfor støtter vi de danske bidrag med DANELM og udbygningen af NSE, således at vilkår og betingelser for den fremtidige danske indsats kan blive så optimale som muligt. ■

Per B. Jørgensen
kaptajn
presseofficer, ISAF 17

MED ANDRE ØJNE

SAGT & SKREVET OM FORSVARET

Jeg har hele mit liv holdt mig langt væk fra religion, men i fre-dags blev jeg stillet et ultimatum. Enten skulle jeg spise religiøst mad eller ingen mad få.

Overkonstabel Emil Malling om feltrationer under øvelse.

Ekstra Bladet

Ingen besparelser i forsvarstoppen

Beskæringen af forsvarlets ledelse sker ikke i toppen, men i stabene nedenunder. ■

Jesper K. Hansen, formand for Centralforeningen for Stampersonel.

Berlingske

Pirater er blevet forretningsfolk

Det er blevet besværligt at kapre skibe, så piratbagmændene bruger deres sorte dollar på andre forretninger i Somalia. ■

Direktør i efterretningsfirmaet Risk Intelligence Hans Tino Hansen om, at somaliske pirater i stigende grad er begyndt at investere i lovlige projekter frem for at kapre skibe.

Metroxpress

Øget overvågning af Østersøen

Flybesætningerne skal overflyve trafikken, tage billeder, analysere dem og så rapportere, hvad de finder til Natos Maritime Command i Northwood i England. ■

Oberst Søren W. Andersen om den fortsatte øgede overvågning af Østersøområdet, der sker i samarbejde med NATO.

Bornholms Tidende

Martin Windfeld Velin

HR-Partner og General Manager I
Maersk Drilling
38 år
Bor på Østerbro
Har endnu ikke skiftet Golfen ud med
noget større
Dyrker lidt hyggetriathlon og nupper en
Ironman i ny og næ
Måtte investere i fire jakkesæt første
dag på jobbet

Fra soldater til borebissere

I februar skiftede Martin Windfeld Velin den fine M/69 ud med det nålestribede jakkesæt og gik fra sagsbehandlerjobbet i Forsvarskommandoen til en stilling som HR-Partner i Maersk Drilling efter 18 år i Forsvaret. Han rejser nu jorden rundt og rådgiver chefer for boreplatforme om personaleledelse, men han savner også soldaterhåndværket og ånden fra officerskorpset.

AF KIM VIBE MICHELSEN / FORSVARETS HOVEDREDAKTION

LEDELSE

Vi er Svendborg. Der hvor det hele begyndte. Det var her kaptajn Peter Mærsk Møller for 110 år siden grundlagde det første rederi, der senere skulle udvikle sig til en verdensomspændende koncern med hundredevis af skibe, havnefaciliteter og ikke mindst boreplatforme.

Her ligger stadig koncernens kursuscenter med hotel, og det er her i Rantzausminde lige uden for byen, at jeg møder en cool casual Martin i lyseblå skjorte og sandfarvede jeans. Han er på kursus i boreteknologi, og her er dresscode lidt mere afslappet.

Mærsk historie er dog ikke Martins historie. Han har kun været i firmaet i et halvt år, og hans historie handler mere om Forsvaret end om Mærsk. Landsdelen var den samme, men målene nogle helt andre. I 1996 søgte Martin Windfeld Velin ind som reserveofficer og begyndte på sergentskolen i Odense. Han ville være officer.

- Jeg kom til Sjællandske Trænregiment og fik min første ledelseserfaring. Det var superspændende, men jeg fandt hurtigt ud af, at jeg nok havde for meget ild i røven til logistik, så jeg søgte ind på officersskolen og valgte derefter kamptropperne. Det var langt mere mig, fortæller Martin Windfeld Velin.

Ingen tab på hjemmefronten

Og Martin var god til at gå til officer. Han kom igennem geleddet og fire missioner med fine papirer. Han var blandt andet på ISAF Hold 4 under nogle af de hårdeste kampe, danske soldater har været med til, hvor de skulle rydde hele Upper Gereshk Valley for Taleban, og han tog tre år i læredrengestillingen som adjutant for chefen for Forsvarsakademiet.

- At være kompagnichef er det fedeste job, jeg nogensinde har haft, og jeg var også rigtigt glad for at være adjutant, som gav mig et indblik i en helt anden verden. Og de ledelseserfaringer, jeg fik dengang, bruger jeg hver dag i mit nye job, siger Martin Windfeld Velin.

Belønningen kom da også. Han blev optaget på Hærens fineste majorkursus Operations- og Føringsuddannelse, som traditionelt har været kurset, der åbnede dørene til en hurtigere opstigning i graderne. I folkemunde er det kendt som skilsmissekurset for sin hårdhed, men Martin kørte pænt igennem og tog i øvrigt lige en Master i Business og Administration ved siden af - uden civile tab på hjemmefronten.

Martin Windfeld Velin brændte efter at prøve den ny-

indlærte teori af i praksis. Han brændte for at få et ledelsesjob med beslutningskompetence, men med besparelserne i det seneste forsvarsforlig virkede udsigterne ikke særligt lovende.

Jeg blev sagsbehandler i Forsvarskommandoen, og det kunne jeg så se frem til de næste otte til ti år, inden der blev en chefstilling ledig. Det kunne jeg ikke leve med, så begyndte at se mig om efter noget andet.

- Jeg blev sagsbehandler i Forsvarskommandoen, og det kunne jeg så se frem til de næste otte til ti år, inden der blev en chefstilling ledig. Det kunne jeg ikke leve med, så begyndte at se mig om efter noget andet, siger Martin Windfeld Velin.

Officerer har mere ledelseserfaring

Noget andet kom hurtigt, og i dag er Martin helt ude af Forsvaret. Som HR-Partner i Maersk Drilling har han fået lov til at bruge sine ledelsesværktøjer fra Forsvaret igen

og igen. Hans primære opgave er at sparre med chefer på boreplatforme om forskellige ledelsesmæssige eller personalemæssige problemer, der kan opstå, og her kommer den militære uddannelse ham til gode på alle måder.

- Jeg har været vildt glad for de 18 år, jeg har haft i Forsvaret. Det har givet mig ledelseserfaring i et omfang og af en karakter, som det er meget svært at opnå i det civile. På det område står vi meget stærkt som officerer. Jeg er relativt ny, og mine kolleger ved langt mere om kerneforretningen og teknologien, end jeg gør. Når det kommer til ledelse og det at håndtere menneskelige problemer, står jeg langt stærkere som tidligere officer, siger Martin Windfeld Velin.

Han er rigtigt glad for sit nye job, der ikke arbejdstidsmæssigt er en større belastning, end det han var vant til. Martin skal jævnligt ud at besøge de ni boreplatforme, han arbejder med. De ligger spredt over hele verden fra Den Mexicanske Golf over Angola til Sydkorea. Det giver ham dækning for den eventyrlyst, der ellers blev dækket af missionerne i Forsvaret. Alligevel er der dog ting, der ikke rigtigt er det samme.

- Jeg savner kammeratskabet og den kultur, ånd og tradition, der er i officerskorpset. Der er ikke mange middage her i selskabsuniform. Derudover savner jeg håndværket. Det rent soldatermæssige. Det får man ikke andre steder end i Forsvaret, siger Martin Windfeld Velin. ■

MAERSK DRILLING

Grundlagt i 1972

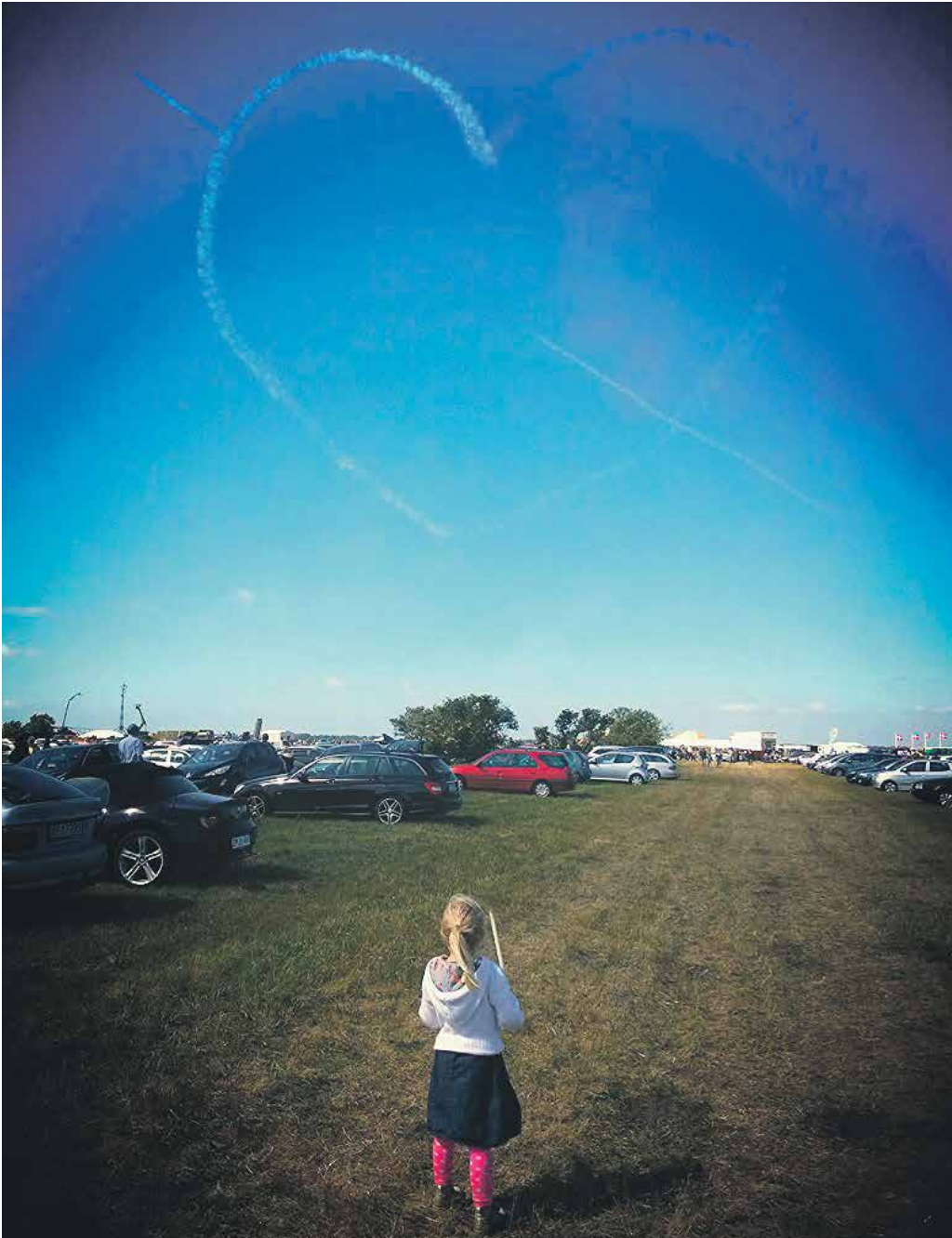
Hovedkvarter i København

Kontorer i: Australien, Brunei, Malaysia, Singapore, Sydkorea, Aserbajdsjan, Danmark, Norge, Storbritannien, Angola, Cameroun, Brasilien, Venezuela og USA

3.300 ansatte fordelt på 52 nationaliteter

Ejer og driver 26 boreplatforme over hele verden

Er i dag den 9. største udbyder på verdensplan

DANISH AIR SHOW 2014

I fotokonkurrencen ved Danish Air Show 2014 blev der kåret en vinder samt en 2.- og 3. plads i kategorien Vis mig din dag.

Du kan se vinderen i kategorien Flybilleder på side 2, og så kan du se flere fotos fra hele dagen i temaet i denne avis samt på Flyvevåbnets Facebook-side, www.facebook.com/flyvevaabnet.

Se flere fotos på Flyvevåbnets facebook www.facebook.com/flyvevaabnet .....

PLANET STRUKT

ET TEGNESERIEUNIVERS AF DEN ANDEN VERDEN

HVOR ER DET, VI SKAL FLYTTE HEN...?

- DET VED JEG IKKE... MEN VI SKAL VÆRE DER PÅ MANDAG!

